

Bibelen og mødet med anden tro

Hvordan skal den kristne forholde sig til det faktum, at der findes andre måder at tro på? Studiematerialet "Bibelen - og mødet med anden tro" tager fat på en række nøglesteder i Bibelen, der hyppigt dukker op i overvejelser over sagen. De åbner for forskellige centrale temaer, som er relevante i mødet med andre religioner.

Materialets ene del består af bibelcitater, deres placering i den bibelske sammenhæng, korte kommentarer – og eventuelt citater af forskellige fortolkere. Materialet er ordnet efter tema – sidst i materialet findes et indeks over de anvendte skriftsteder.

Anden del er en vejledning i brug af hæftet, med konkrete ideer og yderligere kommentarer til underviseren eller studiekredslederen.

Bibel - og mødet med anden tro
Et studiekredsmateriale til brug i skolens og kirkens arbejde med religionsmødet
Ved Kristen Skriver Frandsen
Layout: Christian Pedersen og Kristen Skriver Frandsen
Tryk: Lasertryk, Århus
1. oplag 2007
Udgivet af Folkekirke og Religionsmøde - www.religionsmoede.dk
ISBN 87-991791-0-5

INDHOLD

Samme Gud?

Tror vi på den samme Gud? Guds universalitet. Hvad er afguder?

s. 4-7

Sandhed og erkendelse

Er der sand erkendelse i de andre religioner?

s. 8-11

Jesu forkyndelse og praksis

Hvem er med og hvem er mod, når det gælder frelse og tro?

s. 12-13

Frelse og forløsning

Hvordan forstår vi frelse, og hvem bliver frelst?

s. 14-15

Sameksistens

Hvordan lever vi sammen?

s. 16-17

Måder at mødes

Pluralisme - inklusivisme - eksklusivisme. Samtale og mission.

s. 18-19

Vejledning

s. 20-27

Ordforklaringer

s. 28-29

Bibelhenvvisninger

s. 30

Literaturhenvvisninger

s. 31

Det I lærer, uden at kende det, forkynder jeg jer

Paulus finder i Athen et alter for en ukendt Gud. Paulus roser athenerne for den fromhed, der kommer til udtryk ved at de dyrker det, de ikke kender. Men "det I således lærer uden at kende det, det forkynder jeg jer: Gud, som har skabt verden." Han, som giver den liv og ånde, og lod alle folk udgå fra ét menneske, bestemte hvor de skulle bo udover jorden, for at de kunne søge ham - om end famlende. "For i ham lever vi, ånder vi og er vi. Som også nogle af jeres digtere har sagt: 'Vi er også af hans slægt'. Når vi nu er af guds slægt, må vi ikke mene at guddommen ligner noget af guld eller sølv.."

Apostlenes Gerninger 17,22-33 - Paulus' tale på Areopagos

Af Luthers store Katekismus:

En Gud kaldes det, som man venter sig alt godt fra, og som man tager sin tilflugt til i al nød. .. Det, du knytter dit hjerte til og stoler på, er i virkeligheden din Gud. ..Mange mennesker mener, at have Gud og fuldt op af alt, når de har penge og ejendele. I stolthed stoler de så sikkert på det, at de ikke bryder sig om nogen anden. Se, de har også en Gud, som hedder Mammon (Matt 6, 24), det vil sige penge og gods, som de af hele deres hjerte knytter sig til, og som er den almindeligste afgud på jorden. På samme måde med den, der stædigt sætter sin lid til, at han har store evner, klogskab, magt, gunst, venskab og ære, han har også en gud, men ikke den sande, den ene Gud.
Oversat af Finn B. Andersen

Kommentar: Areopagos-talen er et praktisk eksempel på dialog. Paulus møder op, der hvor filosoferne er. Han observerer og lytter. Han lytter til, hvad der er godt i deres skrifter og bygger på det, han kan tilslutte sig. Han fremhæver Kristus og hans opstandelse som centrum uden at bruge navnet. Det gør han tilsidst, ikke til at begynde med. Han demonstrerer vilje til diskussion, til at imødegå fejltagelse og modsigelse.
Andrew Wingate

Historiemaleren Laurits Tuxens fremstilling af venderhovedstaden Arkonas fald. Omstyrningen af af- eller stam- meguden Svantevit besegler den danske sejr. Frederiksborgmuseet.

Efter aftale med Frederiksborgmuseet er dette digitalt formidlede billede i nedsat opløsning. Ønsker man en bedre gengivelse, kan man rekvirere det trykte hæfte hos Folkekirke og Religionsmøde.

Du må ikke have andre guder..

"Du må ikke have andre guder end mig. Du må ikke lave dig noget gudebillede i form af noget som helst oppe i himlen eller nede på jorden eller i vandet under jorden. Du må ikke tilbede dem og dyrke dem, for jeg, Herren din Gud, er en lidenskabelig Gud".

2. Mos. 20, 1-6

Om at bede i sandhed til Gud

Dersom En, der lever midt i Christendommen, gaer op i Guds Huus, i den sande Guds Huus, med den sande Forestilling om Gud i Viden, og nu beder, men beder i Usandhed; og naar En lever i et afgudisk Land, men beder med Uendelighedens hele Lidenskab, skjøndt hans Øie hviler paa en Afguds Billede: hvor er saa meest Sandhed? Den Ene beder i Sandhed til Gud, skjøndt han tilbeder en Afgud; den Anden beder i Usandhed til den sande Gud, og tilbeder derfor i Sandhed en Afgud".
Søren Kierkegaard

..der er ikke anden Gud end mig

For sit folks skyld har Herren kaldet Perserkongen Kyros frem og givet ham held i hans erobringer. Herren har væbnet ham, skønt Kyros ikke kender ham.

Es. 45, 1-6

Kommentar: Ingen er uden for Guds sfære - heller ikke perserkongen Kyros. Alle og alt er redskaber i Guds hånd. Dette er ét af de utallige steder hvor monoteismen slås fast i Gammel Testamente.

Andrew Wingate.

Mig er givet al magt

Mig er givet al magt i himlen og på jorden. Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befaleet jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende.

Mt. 28, 16-20 Dåbs og - missionsbefalingen

Erik Heide: Alterudsmykning, Sthens Kirke, Helsingør

Et religionsmøde

En præst har en flok libanesiske (palæstinensiske) børn på besøg i sin kirke. De er nylig kommet til landet og taler kun arabisk - og er alle muslimer. Alterudsmykningen er et moderne krucifiks af Erik Heide, som godt kan tolkes som et magtfuldt Kristusbillede - lidt i lighed med Jellingstenens Kristus. Præsten fortæller, at det måske skal udtrykke netop ordene: "Mig er givet al magten..". Et af børnene forstod alligevel dansk, for han reagerede umiddelbart og sagde noget dæmpet på arabisk. Præsten spurgte tolken, hvad han sagde og hun smilede og oversatte: "Ikke over os muslimer".

Historiens herre

".. for ved Kristus består alle ting. Men det betyder også, at Kristus er historiens herre. Verdenshistoriens (og religionshistoriens) forløb er ingen tilfældighed, selvom vi ikke med tanken kan udfinde nogen plan for dens forløb. Troen fastholder, at Kristus ved Faderens højre hånd, som den himmelfarne Kristus og i sin præeksistens, er historiens herre, at den skjulte og uudforskellige vilje, som vi møder i historiens begivenheder, er den samme åbenbarede vilje, som taler til os i evangeliets frelsesbudskab, at den vil os det samme".

Regin Prenter. Skabelse og Genløsning s. 205.

Jellingestenen

Den magtfulde Kristus har overvundet kaoskræfterne - den onde drage er fordrevet til stenens bagside. Nu bugter livstræets grene sig om den korsfæstede og opstandne frelser

Hør Israel! Herren er vor Gud, Herren er én

..Derfor skal du elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke...
5. Mos. 5,6-4

Kommentar: Dette, som kaldes "sjema" (af hebraisk "hør"), er indledningen til den bøn, hvor jøderne bekender troen på Guds enhed og forpligter sig til at overholde loven. Det er de ord, som også for Jesus er det første (vigtigste) bud i loven, - "...der næst kommer: 'Du skal elske din næste, som dig selv' Intet andet bud er større end disse." (Mk. 12,29-31).

Tro - forestillinger, der hjælper

Enhver tro i verden bygger på opdigtede beretninger. Det er selve definitionen af tro = en godtagelse af det vi forestiller os er sandt, men som vi ikke kan bevise.

Alle religioner beskriver Gud gennem metaforer, allegorier og overdrivelser - lige fra de gamle egyptere til den moderne søndagsskole. Metaforer er en måde at hjælpe vores bevidsthed med at begribe det ubegribelige. Problemet opstår når vi begynder at tro på vores egne metaforer i bogstavelig forstand...

De der i sandhed forstår deres tro ved at historierne er metaforiske. ... Religiøse allegorier er blevet en del af måden hvorpå vi konstruerer virkeligheden. Og det at leve i den form for virkelighed hjælper millioner af mennesker til at magte livet og blive bedre mennesker.

Hovedfiguren Robert Langdon i romanen af Dan Brown: Da Vinci Mysteriet

Et eneste guddommeligt væsen

.. der er ét eneste guddommeligt væsen, som både kaldes og er Gud, evig, ulegemlig, udelelig, med uendelig magt, visdom og godhed. Skaber og opholder af alle ting, synlige som usynlige. Og alligevel er der tre personer, af samme væsen og magt og lige evige, Fader, Søn og Helligånd...

De fordømmer alle kætterier, der er opstået mod denne trosartikel. Manikæerne, der regner med to guddomsvæsner, et godt og et ondt. Også valentianerne, arianerne, eunomianerne, muhamedanerne og lignende.
Confessio Augustana, punkt 1.

Jøder, kristne og muslimer tilbeder samme Gud

Om det er den samme Gud, vi tilbeder? Efter islamisk opfattelse er der jo kun én Gud, og derfor kun en mulighed, og svaret må derfor blive: Ja, det er den samme Gud man tilbeder i jødedom, kristendom og blandt muslimer. Min personlige opfattelse, som ikke alle muslimer er enige med mig i, er desuden, at udspringet for såvel hinduismen som buddhismen kan også have været tilbedelse af samme Gud, men disse traditioner er i så fald blevet ændret med tiden til at have det udtryk, de har i dag. Som muslimer tror vi på at alle folkeslag har modtaget en budbringer fra Skaberen, som har bragt dem bud om at tilbede Ham, og det er derfor tænkeligt, at alle religioner i virkeligheden er vand fra samme kilde.

Abdul Wahid Pedersen, imam.

Den levende Gud, eksisterende i sig selv

Kirken betragter også muslimerne med agtelse. De tilbeder den ene, levende Gud, eksisterende i sig selv, barmhjertig og almægtig, himmelens og jordens skaber, som har talt til mennesker; de prøver nidkært at adlyde også hans mest uforståelige fordringer, ligesom Abraham, som Islam med glæde forbinder sig til, undergivet Gud. Skønt de ikke anerkender Jesus som Gud, ærer de ham som profet. De ærer også jomfru Maria, hans moder; undertiden henvender de sig til hende med hengivelse. Dertil venter de dommens dag, hvor Gud vil give deres løn til alle, som er stået op fra døde. Endelig værdsætter de et etisk liv og dyrker Gud især gennem bøn, ved at give til de fattige og ved at faste.

Pave Paul VI (1965)

Ikke samme Gud

Den kristne mener, at Gud ses og mødes i Jesus Kristus; hvilket betyder, at den eneste adgang til Gud er gennem Jesus Kristus, som er ophævelsen af loven. Muslimen hævder, at Gud ses og mødes gennem Koranen, som er stadfæstelsen af loven.

Disse to gudsopfattelser kan ikke forenes. Enten mødes Gud i Kristus eller i Koranen. Det hænger sammen med spørgsmålet om Guds menneskevoudelse... (som) må kvalificere talen om Gud. Guds menneskevoudelse i Kristus virker også tilbage til gudsbilledet.

Det kan ikke være den samme Gud, der åbenbarer sig både i Kristus og i Koranen.

Thomas Reinholdt Rasmussen Kristeligt Dagblad, 16. juni 2006

Alle folkeslags Gud

...Islamkritisk netværks [en gruppe, især præster, som er stærkt forbeholden overfor dialog med muslimer] store teologiske fejltagelse er, at de benægter, at jøder, kristne og muslimer tilbeder den samme Gud, nemlig Abrahams og Isaks og Jakobs Gud.

Man går med denne benægtelse op imod både Det Gamle og Det Nye Testaments understregning af, at den Gud, som er jødernes og de kristnes Gud, er alle folkeslags Gud.

Det må så også omfatte muslimernes gudstro. Man overser, at det netop er enigheden om, at det er den samme Gud, der gør, at man strides så intenst om den rette gudstro.

Guds menneskevoudelse i Jesus af Nazaret står centralt i den kristne gudstro. For jøden såvel som for muslimen står Guds enhed, ophøjethed og hellighed centralt, hvilket den kristne ikke kan være uenig med dem i, men vil have de træk hos Gud til at gå i spænd med Guds menneskelighed...

Endelig fører Islamkritisk Netværks nævnte påstand til, at det så bliver tilbedelsen, der definerer, hvem Gud er, og da der er flere former for tilbedelse, bliver konsekvensen, at der så også er flere guder.

Det er en position, der åbner døren på vid gab for religionskritik i Feuerbachs ånd, nemlig at al religion er menneskeskabt. *Theodor Jørgensen, Kristeligt Dagblad, 13. juni 2006*

Kun én Gud

I den kristne skabelsstanke ligger tanken om, at alle mennesker på jorden er skabt i Guds billede til at tilhøre Gud.

Der er kun én Gud, himlens og jordens skaber. Derfor har man ikke ret, når man vil påstå, at det er ikke den samme Gud, kristne og muslimer tror på, for det ville jo betyde, at der var flere guder, hvoraf vi som kristne så kunne hævde, at vores gud var den største og stærkeste.

Gud skabes ikke i vor bekendelse eller tilbedelse – altså i vort billede. Gud er evig – var før alle ting og vil være efter alle ting. *Harald Nielsen, Kristeligt Dagblad 11. aug 2006*

Hvem Gud er afgøres af bekendelsen

Om Gud kan vi intet objektivt vide. Ingen har set ham. Vi er overladt til vore forestillinger i form af billeder og ord, troens billeder og ord.

Derfor bliver det afgørende den Gud, som mennesker bekender sig til. Allah eller Den Treenige Gud. Så bliver det mindre vigtigt, om det i sidste instans er den samme Gud.

Eller rettere: Det bliver et erkendelsesteoretisk spørgsmål, som afgøres af smag og behag eller netop af bekendelsen.

Morten Kvist, Kristeligt Dagblad, 21. juni 2006

Konvertittens erfaring

..jeg mener ikke endnu at have set nogen forholde sig til den realitet, at kristne konvertitter fra islam faktisk taler om, at de med evangeliet har lært den Gud at kende, som de hidtil kun havde haft en underkastelsens og frygtens forhold til.

Skal vores teologiske sprog ikke også kunne dække den realitet? Og skal vores lære ikke formuleres på en sådan måde, at vi også i virkelighedens verden bliver i stand til at møde ikke-kristne med evangeliet?

Niels Henrik Arendt, Kristeligt Dagblad 27. juni 2006.

(I debatten foreslår Niels Henrik Arendt videre, at vi siger "vi tror ikke det samme om Gud" i stedet for det problematiske bastante enten "vi tror på samme Gud" eller "vi tror ikke på samme Gud").

Til samtale og overvejelse

Hvad er afgudereri?

Skal/kan vi bruge begrebet "afgud" om det, som er genstand og centrum for andre religioners tro?

Er monoteisme betingelsen for at vi kan tale om at have samme Gud?

Er det vigtigt/nødvendigt at mene at muslimen og den kristne tror på den samme Gud

I hvilken forstand har Kristus al magt? Har Kristus kun magt gennem dem og over dem, som tror?

Kristus eneste mulighed

Fra sin første begyndelse er kristendommen eller rettere Kristus blevet forkyndt som menneskets eneste mulighed.

Dette er ikke et tilfældigt træk ved kristendommen, en mærkværdighed som uden større bivirkninger kan bortskæres. Det hører med til selve dens væsen, således at når det ophæves, ophæves med nødvendighed kristendommen selv. Ikke sådan at forstå, at kristendommen eller evangeliet som sådan skulle være ophævet, men sådan at forstå, at der, hvor Kristus føres frem som en mulighed på linie med andre muligheder, drejer det sig ikke mere om kristendom.

Dermed er det på forhånd gjort umuligt at lade kristendommen indgå i en slags fælles religiøs pulje, hvortil hver religion ydede sit bidrag. Kristendommen ville nemlig med det samme være ophævet, således at det ikke var kristendommen, der indgik i puljen, men noget helt andet. Det samme gælder forsøget på at anbefale kristendommen som det, der passer bedst til en vis gruppe af menneskerne, f. eks. vesteuropæere, mens andre grupper af mennesker kan holde sig til det, der bedre passer for dem. Hvad man end taler om i den forbindelse, om kristendom er det ikke. For det hører til kristendommens væsen, at Kristus er eneste mulighed".

Rudolf Arendt: Tænkning og tro. 1970

Jeg er vejen, sandheden og livet. Ingen kommer til Faderen uden ved mig. Kender I mig, vil I også kende min Fader.

Vi er i Jesu afskedssamtaler med disciplene. Han trøster dem med, at i hans fars hus er der mange boliger. Og han går forud for dem for at gøre plads rede til dem. Og de kender jo vejen. Dertil spørger Thomas, hvordan de kan kende vejen - og her falder svaret så: "Jeg er vejen, sandheden og livet..."

Joh. 14,1-6

Kommentar: Stedet er klassisk i spørgsmålet om religionsdialog. Undertiden anvendt som begrundelse for kristendommens eksklusive adgang til sandheden, undertiden som begrundelse for netop det modsatte.*

Man kan lægge vægten på, at det er Gud som faderen, man kun kommer til gennem Jesus. Der kan ikke uden videre sluttes til, at anden tro ikke kan rumme sandhed om Gud - som skaber eller som etikens grund, udspring og kriterium. Alt efter hvordan man forstår "Kristus", kan der argumenteres for at udsagnet modsat det så ofte antagne netop er inklusiv. De omkringstående citater afspejler forskellige synspunkter.*

*Se ordforklaring s. 18

Også forhold til Gud i andre religioner

Ordene "Jeg er vejen, sandheden og livet" siger selvfølgelig ikke at ingen kommer til Gud. Helt klart gjorde jøderne det. Denne tekst bør ikke bruges til at udelukke muligheden for et forhold til Gud i muslimske, sikh- eller andre fællesskaber. Jesus taler om et forhold til Gud som Faderen. Det er den særlige måde at forbinde sig med den universelle Gud, som han giver, sådan som det er understreget i "Fadervor", med tilladelsen til dagligt at tale til Gud som "Abba" - far.

..vi bør også lægge mærke til sammenhængen med "I min fars hus er der mange boliger" (v. 1). Ord som ofte glemmes af dem, som citerer v. 6. Der kan også trækkes en forbindelse til "Jeg har andre får, som ikke tilhører denne fold" (Joh.10,16).

Men et hovedspørgsmål til disse vers er spørgsmålet, til hvem refererer "mig" til i ordene "undtagen ved mig". Er det Jesus af Nazareth, den inkarnerede? Eller er det også Kristus, det evige Logos? Hvis det sidste gælder, kan Joh. 14,6 ses som et universelt udsagn: når et menneske kommer i dyb forbindelse med Gud, sker det ved det evige logos' mellemkomst. Ordet tog kød og blod i Jesus, men det er ikke begrænset til hans person; det findes overalt, hvor mennesker følger den måde at give afkald på sit eget, som er en del af sagen. Hvis Jesus er Ordet (Logos), "er intet af det som er blevet til, blevet til uden ham (Joh. 1,1)".

Andrew Wingate.

Sandheden er en vej til de andre

"Johannesevangeliets betydning for religionsmødet ligger ikke mindst i dets forståelse af sandheden. Her er sammenknytningen af vejen og sandheden i 14,6 af særlig interesse. Når Jesus kalder sig selv for vejen, betyder det to ting. Han er på den ene side målet for vandrinen og på den anden side vejen frem til målet. Problemet er, at vi ofte har gjort Kristus til vejen i den forstand, at der ikke mere er nogen vej at gå. Vi tror, at vi er fremme, og at vi har hele sandheden, som vi så kan belære de andre med. Men Kristusvejen er - som det er blevet sagt - ikke et sted, man bor, men en vej man går.

Hvis man anvender Joh 14,6 til at lukke døren for enhver samtale med de andre, kommer man let til at opfatte sandheden som en dogmatisk læresætning, dvs. noget afsluttet og definitivt. Den forståelse af sandheden er en hæmsko for ethvert ægte møde mellem personer af forskellig tro. Sandheden er ikke korrekthed, men liv og kærlighed. Den er ikke en knippel, man kan slå andre med. Den, der slår andre med sandheden, har ikke sandheden, men kun sit eget had og sine egne urene tanker som våben. Sandheden er der, hvor horisonten er åben og fri, hvor verdens problemer ses i øjnene, og hvor der løses op for angsten. Sandheden er ikke en mur, der skiller os fra hinanden. Den er en vej til de andre".

Johannes Nissen. Sandheden og Kærligheden. Det teologiske fakultet ved Aarhus Universitet. Årsskrift 2005. s. 59

Ordet var Gud

"I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begyndelsen hos Gud. Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er... Lyset, det sande lys, som oplyser ethvert menneske, var ved at komme til verden. Han var i verden, og verden var blevet til ved ham, og verden kendte ham ikke. Han kom til sit eget, og hans egne tog ikke imod ham. Men alle dem, der tog imod ham, gav han ret til at blive Guds børn... Og Ordet blev kød og tog bolig blandt os, og vi så hans herlighed... Ingen har nogen sinde set Gud; den Enbårne, som selv er Gud, og som er i Faderens favn, han er blevet hans tolk." (Forkortet)

Joh. 1, 1-18 Prologen til evangeliet

Ordet Logos
Fornuft Sophia
Visdom
Sapientia
Hokmah

Kommentar: Johannesevangeliets prolog om "Ordet" fortæller at Jesus Kristus er Ordet (Logos), som er Gud, og som skabte alt - og som nu i Jesus tager bolig i kød og blod - inkarnerer sig i tid og rum i én person. Prologen er skrevet ind i den hellenistiske tankeverden.

I hellenistisk sammenhæng forstås "Logos" som den besjælede, universelle fornuft, der er det inderste i alle ting. Eventuelt udfoldet med tanken om guddommeligt "logos spermatis" - fornuftssædekorn - spredt i alle ting og mennesker.

Hos den hellenistisk-jødiske filosof Filon er "Logos" det redskab, Gud skaber verden med. (Jfr. Ordsp. 8) Nærmest Gud står logos, som en afglans af Gud - og vendt mod mennesker fremstår logos som det åbenbare ord. Logos er mellemlid mellem Gud og mennesker. (Søren Giversen. Gads danske bibelleksikon).

Det særlige ved Johannesevangeliets forståelse er, at logos' inkarnation ikke bare er det guddommelige almene inkarnation i alt, men er inkarnation af hele den guddommelige fylde "koncentreret" i Jesus Kristus.

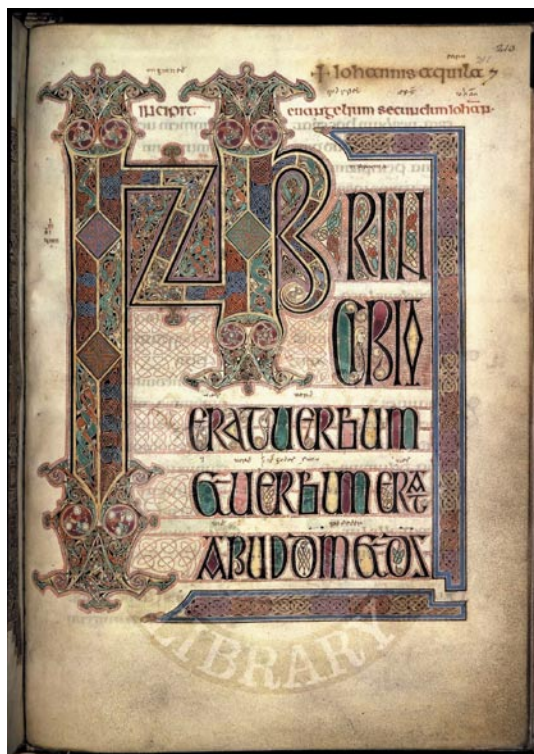
Fra evighed er jeg dannet..

Visdommen fortæller om alt det gode, den bevirker blandt mennesker - om hvordan den er skabt, men dog er evig og medvirker ved den øvrige skabelse: "Som begyndelsen på sine handlinger skabte Herren mig, som det første af sine værker dengang. Fra evighed er jeg dannet, fra begyndelsen, før jorden blev til... da han satte en grænse for havet, så vandet ikke kunne overtræde hans befaling, da han lagde jordens grundvolde fast, var jeg ved hans side som hans fortrolige; jeg var til glæde for ham dag efter dag, jeg dansede foran ham hele tiden..

Ordsp. 8, 23-30

Der er en vis lighed mellem visdommens funktion ved skabelsen i Ordsprogenes bog og "Ordets" (logos) i Johannesevangeliet. Men der er også væsentlig forskel. I Ordsprogenes bog er visdommen skabt og ikke Gud selv, mens Johannesevangeliet udtrykkeligt skriver: "Ordet var Gud".

Muslimere ville i øvrigt kunne acceptere forestillingen i Ordsprogenes bog - mens Johannesevangeliets opfattelse ikke kan rummes af islam. (Sura 4.171 og sura 3.59). Baidawi, islamisk fortolker fra det 13. årh.: "Jesus kaldes 'et ord', fordi han blev til ved Guds befaling uden en far og ligner på den måde de nye skabninger" - han er altså netop skabt, ikke født - og slet ikke selv skaber.

"I begyndelsen var Ordet.." - første side af Johannesevangeliet i Lindisfarne-evangelierne fra det 7. århundrede.

Gud åbenbarer sig for Moses i en brændende tornebusk. Da Moses spørger, hvem han er, svarer Gud: "Jeg er, den jeg er" - eller bare "Jeg er!" (2. Mos. 3,14) Det bliver det navn, som siden bliver så helligt, at jøden ikke må udtale det. Og det er de ord, der danner klangbund for Jesu måde at åbenbare sit væsen, når han siger: "Jeg er.. (vejen, sandheden livet, verdens lys, den gode hyrde, vintræet). Navnet står på hebraisk midt i tornebusken. Brandts bibelske Billeder. 1870

Jesus Kristus er kommet i kød og er af Gud

Mine kære, tro ikke enhver ånd, men prøv, om ånderne er af Gud, for der er gået mange falske profeter ud i verden. Derpå kan I kende Guds ånd: enhver ånd, som bekender, at Jesus er Kristus, kommet i kød, er af Gud; men enhver ånd, som ikke bekender Jesus, er ikke af Gud, og det er Antikrists ånd, som I har hørt skal komme, og den er allerede nu i verden

1. Joh. 4,1-3

Jesus er Guds udsending

I Skriftens folk! Gå ikke for vidt i jeres religion! Sig ikke andet end sandheden om Gud! Messias, Jesus, Marias søn er kun Guds udsending, Hans ord, som Han talte til Maria, og ånd af Ham. Så tro på Gud og Hans udsendinge, og sig ikke: "Han er tre!" Hold inde! Det vil være bedst for jer. Gud er en gud. Lovet være Han, højt hævet over at have en søn. (Koranen, Sura 4,71)

Med Jesus er det hos Gud som med Adam. Han skabte ham af jord. Derpå sagde Han til ham: "Bliv til!", og så var han til. (Koranen, Sura 3,59)

Åbenbaring

I daglig tale er åbenbaring en uventet og overraskende erkendelse, som regel af noget større, dybere eller smukkere end umiddelbart forventeligt. Åbenbaring er altid noget man modtager, ikke noget man selv skaber eller skaffer.

En åbenbaringsreligion er en religion, hvor man tror at Gud har åbenbart sit væsen eller vilje for menneskene. I kristendommen skelner man mellem 'naturlig åbenbaring' og 'særlig åbenbaring'. Når man taler om 'naturlige åbenbaring', antager man, at det er muligt at se det guddommelige i den underfulde skabelse og/eller i menneskets etiske bevidsthed og adfærd.

Den særlige åbenbaring er Guds direkte henvendelse til mennesket – gennem personer og ord. I bibelen i Gammel Testamente er Moses og profeterne *formidlere* af åbenbaringen, og den lov og de ord, de har modtaget, er åbenbaringen. I Ny Testamente er Jesus Kristus *selv* åbenbaringen – formidlet af vidners ord og fortælling om ham. Nogle former for kristendom mener at den særlige åbenbaring er den eneste vej til at tænke og forstå noget sandt om Gud.

Den usynlige Guds billede

Han er den usynlige Guds billede,
al skabnings førstefødte.
I ham blev alting skabt
i himlene og på jorden,
det synlige og det usynlige,
troner og herskere,
magter og myndigheder.
Ved ham og til ham er alting skabt.
Han er forud for alt,
og alt består ved ham.

Kol. 1,15-17

Kommentar: Gud er usynlig, men Jesus Kristus er hans billede, det vil sige, åbenbarer hans væsen. Ikke bare gennem ord og lære, men gennem alt det, han var i verden, sit liv, sin død og opstandelse

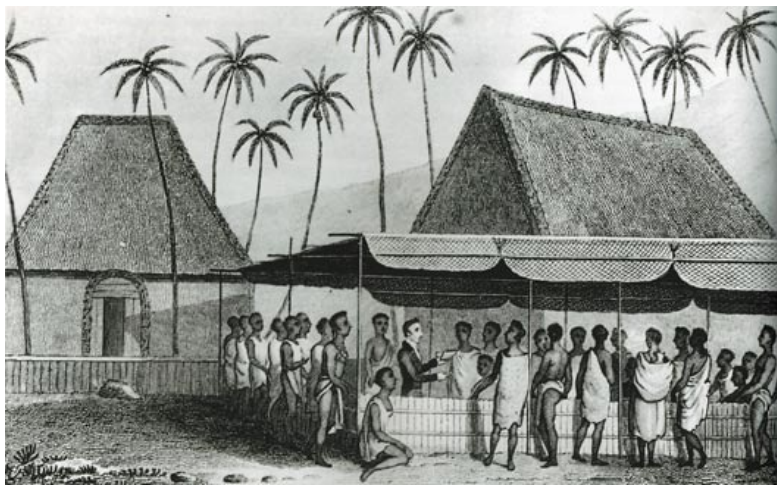
Åbenbaring som forsoning eller vejledning

Kristendommen og islam er enige om, at mennesket behøver åbenbaringen, og at dette behov hænger sammen med selve menneskets natur. Man går ud fra, at mennesket er svagt og ikke alene kan opnå betingelsen til forståelse af sandheden. Denne betingelse kommer derfor udefra. Den kan ikke opnås gennem tænkning og filosofi. Mens kristendommen holder fast ved sammenhængen mellem åbenbaring og synd, hvor Kristus bryder syndens magt og genetablerer fællesskabet med Gud gennem sin død og opstandelse, går den islamiske opfattelse af åbenbaringen ud fra "menneskets glemsomhed" (al-ghafla) i forhold til den præeksistentielle pagt med Gud. I første tilfælde forsoner åbenbaringen, mens den i det andet tilfælde påmindes og vejleder mennesket. I første tilfælde finder afgørelsen sted på et bestemt historisk tidspunkt (Gud går ind i historien), mens det i det andet tilfælde drejer sig om åbenbaringen som en proces, der starter allerede med Adam i Paradis og fuldendes med Muhammed som den sidste profet. Kristendommen identificerer altså åbenbaring med Kristus, hvor Ordet er blevet kød, mens islam taler om Guds tegn (âyat), som bliver samlet i Bogen (Koranen).

Safet Bektovic

Som skaberen er Gud nærværende i verden

"Nu er det ikke det eneste, Det Nye Testamente siger om Gud, at der kun er frølse i Jesu navn. Der tales også stærkt om, at Gud er virksom i andre religioner. Ved siden af den specielle åbenbaring er der den generelle åbenbaring. Som skaberen er Gud nærværende i verden, hvilket viser sig i natur og historie, i kultur og religion. Som det udtrykkes i Apostlenes Gerninger: Gud har ikke efterladt os uden et vidnesbyrd. Han har vist os velgerninger, givet regn og frugtbarhed, mættet mennesker med føde og klæde (Apg. 14,17). Eller som Paulus siger det i Romerbrevet: Guds magt og guddommelighed har via hans gerninger kunnet ses med den troendes øje fra begyndelsen (Rom. 1,20). ... Missionærerne var ofte deres egne første konvertitter; de måtte revidere deres opfattelse af, at de var kommet til jomfrueligt hedensk land, idet de opdagede, at Gud allerede var der i forvejen, måske under et andet navn, men dog genkendelig. Ifølge kristen opfattelse viser Gud sig på denne dobbelte måde. Inklusivt åbenbarer Gud sig i den måde, tingene er. Al religion er menneskelige svar på den almene guddommelige åbenbaring. De svar kan tage sig meget forskellige ud; men de er som flest ikke udtryk for løgn og bedrag. Der er sandhed, skønhed, godhed og høj moral i de fleste religioner. Men Gud åbenbarer sig altså også eksklusivt i Jesus Kristus, for han er efter kristen opfattelse Guds endelige åbenbaring, hvor det bliver tydeligt, hvad der er menneskets egentlige bestemmelse, at vi skal vise barmhjertighed og leve i selvhengivende kærlighed.
Viggo Mortensen

Missionærerne var ofte selv deres egne første konvertitter

Gud har vidnet om sig selv for hedninge

I tidligere tider har Gud ladet alle hedninger gå deres egne veje, og alligevel har han vidnet om sig selv gennem sine velgerninger ved at give jer regn fra himlen og frugtbare årstider, ved at mætte jer og ved at fylde jeres hjerter med glæde...

Apg. 14, 16-17

Frans af Assisi - med symboler fra de store verdensreligioner i sin glorie. Fransiskanerordenen er kendt for stor åbenhed overfor anderledes troende. Fra Eremo delle Carceri, Assisi.

Læs også

Guds usynlige væsen har kunnet ses
Rom. 1, 20.
Hedningene og loven .
Rom. 2, 12-16.

Til samtale og overvejelse

Hvorfor kan mennesket kende noget sandt om Gud eller tilværelsens grund - og hvor meget kan det erkende?

Kan andre religioner rumme sand erkendelse om Gud? Hvis ja, hvorfor? Hvor meget eller dybt kan erkendelsen nå? Hvis nej, hvorfor ikke?

Hvordan skal udsagnet "jeg er vejen, sandheden og livet. Ingen kommer til Faderen uden mig" forstås?

Hvem er "hans egne" (Joh. 1,11-12), som ikke tager imod - og så alligevel kan tage imod ?

Bliver Gud "mindre", hvis der gives sandhed i andre religioner?

MED

MOD

DEN, DER IKKE ER MED MIG, ER IMOD MIG

Jesu ord falder efter de skriftkloge har hævdet at hans gode helbredelser er udført ved det ondes hjælp. Han gendriver deres påstand, og siger: "Hvis det er ved Guds Ånd, at jeg driver dæmonerne ud, så er Guds rige jo kommet til jer... Den, der ikke er med mig, er imod mig, og den der ikke samler med mig, spreder. Derfor siger jeg jer: Al synd og bespottelse skal tilgives mennesker, men bespottelsen mod Ånden skal ikke tilgives. Den, der taler ord imod Menneskesønnen, får tilgivelse, men den, der taler imod Helligånden, får ikke tilgivelse, hverken i denne verden eller i den kommende".

Mt. 12, 28-32

Den, der ikke er imod jer, er for jer

"Johannes sagde: 'Mester, vi har set én uddrive dæmoner i dit navn, og vi prøvede at hindre ham i det, fordi han ikke følges med os'. Men Jesus svarede ham: 'I må ikke hindre ham, for den, der ikke er imod jer, er for jer'".

Luk. 9, 49-50

Læs også

Du skal kende dem på frugterne.. . Mt. 7, 16.
Ikke enhver, der siger Herre, Herre.. . Mt. 7, 21
Den barmhjertige samaritaner . Luk. 10, 25-37
Verdensdommen Mt. 25,31-46

"Salige er de fattige i ånden, for Himmeriget er deres. Salige er de, som sørger, for de skal trøstes. Salige er de sagtmodige, for de skal arve jorden. Salige er de, som hungrer og tørster efter retfærdigheden, for de skal mættes. Salige er de barmhjertige, for de skal møde barmhertighed. Salige er de rene af hjertet, for de skal se Gud. Salige er de, som stifter fred, for de skal kaldes Guds børn. Salige er de, som forfølges på grund af retfærdighed, for Himmeriget er deres. Mt 5,3-10

Så stor tro har jeg ikke fundet hos nogen i Israel

En romersk officer tror, at Jesus - helt på samme måde som han selv som officer befaler noget og det sker - blot med et ord kan helbrede hans forfærdeligt lidende tjener. Og Jesus siger: "Så stor tro har jeg ikke fundet hos nogen i Israel". Og i samme time helbredes tjeneren. Mt. 8, 5-13

Kommentar: Velsignelsen tilsiges forskellige grupper - de fattige i ånden (hos Lukas "de fattige" Luk. 6,20), dem der sørger, de ydmyge, dem, som hung- rer og tørster efter retfærdighed, de barmhjertige, de rene af hjertet, dem, som skaber fred, de forfulgte. Der er in- tet der tyder på, at de skal være kristne. Det drejer sig om deres afhængighed af Gud og deres søgen efter retfærdighed. Kan dette ses som en inklusiv tekst? Det er i hvert fald en smuk tekst at læse ved lejligheder, hvor mennesker med forskellig tro mødes, fordi den kom- munikerer på tværs af alle trosformer. Andrew Wingate

Sande tilbedere skal tilbede i ånd og sandhed

Jesus beder en samaritansk kvinde ved byens brønd om at give ham lidt vand. Hun undrer sig over, at han - en jøde - vil tale med hende. Han siger så, at hvis hun vidste hvem han var, ville hun bede ham om vand - det levende vand. I samtaleens løb indser hun, hvem han er, og hun spørger ham, hvor det rigtige sted er at tilbede Gud. Er det på samaritanernes hellige bjerg eller i Jerusalem. Han svarer hende: Hverken - eller! 'Den tid skal komme, ja er nu, da de sande tilbedere skal tilbede i ånd og sandhed'.

Joh. 4,1-4

Kommentar: Fortællingen demonstrerer, hvordan Jesus er villig til at modtage et menneske med en anden tro - én, man ikke måtte røre ved, - en kvinde - en synder. Nye sandheder udspringer af samtale. "Gud er ånd, og dem som tilbeder ham skal gøre det i ånd og sandhed". Andrew Wingate

Den skotske historiemaler William Holes idylle billede afspejler knap det drama der egentlig gemmer sig i dette møde: en fremmed, en kvinde - ser og bekender Jesus som Messias - og vidner straks om sagen for sin by (se også side 19). Og den trætte mand ved brønden sætter en hel ny standard for det sande forhold til Gud.

Læs også

Den kana'anæiske kvinde

Mt. 15, 21-28

De ti spedalske

Luk. 17,11-19

Til samtale og overvejelse

Hvad udslagsgivende for, at man er enten med eller mod Jesus?

Hvad er sand tro forstået ud fra Jesu møder med fx den kananæiske kvinde og den romerske officer?

Spot, "ord mod menneskesønnen", fornægtelse kan tilgives. Hvad kan ikke tilgives? Hvad betyder det i mødet med islam, som benægter at Jesus kan være Guds søn?

Hvad vil det sige at tilbede i ånd og sandhed? Hvilke konsekvenser kan ordene have for forståelsen af heligsteder, tros- og lærefællesskaber, kirker og forskellige religioner?

Frelese og forløsning 1

..der er ikke frelese i nogen anden..

Disciplene er i Jerusalem trukket til forhør i det jødiske r d på grund af en helbredelse, som har haft massed b (5000 døbte) til følge. Peter forkynder fyldt af Helligånden, at det er sket ved navnet Jesus Kristus fra Nazareth - den Jesus, de, jøderne, havde korsfæstet, men som Gud har opvakt fra de døde. - "Og der er ikke frelese i nogen anden; thi der er ikke under himlen givet noget andet navn,

hvorved vi kan freleses." (v 12). Rådet prøver at give dem forbud mod at forkynde, men de kan ikke lade være med at tale om, hvad de har set og hørt, og rådet t r af hensyn til folket ikke gribe ind. Da de derefter samles, styrkes disciplene af Helligånden - og vi hører om, hvordan de og menigheden er  t hjerte og én sjæl - alle deler alt, også ejendom, med hinanden. Apg. 4, 12

Bud på hvad frelese kan være

- Frelese er en eksistentiel-personlig erfaring for den, der tror - med et specifikt teologisk og eventuelt psykologisk indhold (Fx at høre tilsagnet om syndernes forladelse, høre/føle sig befriet for skyld, blive i stand til at leve med fornyet livsmod).
- Frelese er at jeg finder en indre ligevægt, s  intet generer og rammer mig
- Frelese er at "jeg"/min sjæl ikke g r til grunde og d r, når jeg d r
- Frelese er at et idealliv og et idealf llesskab griber menneskene og former samliv og samfund
- Frelese er en universel gennemgribende ting, hvor det onde og døden overvindes, og alt bliver godt

Jeg har f r som ikke tilhører denne fold...

Ordene falder efter Jesus har sagt "Jeg er den gode hyrde. Jeg kender mine f r, og mine f r kender mig".

Joh. 10,16

Kommentar: På baggrund af en konfliktsituation med sit eget folk, jøderne, erklærer Peter, at frelsen eksklusivt n s igennem Jesus Kristus. Ved siden af Jesu ord "Ingen kommer til Faderen uden gennem mig" (Joh. 14,6) er det en af de bibelhenviisninger, som hyppigst anvendes til at understrege, at kristendommen er den eneste vej til frelse. Ingen nytestamentlig forfatter forestiller sig, at der skal forkyndes andre veje til Gud end den, der er åbenbaret gennem Jesus Kristus - og som kan følges slet og ret i at tro på ham som netop Guds  benbaring. Men Det Nye Testamente udelukker ikke, at Gud kan skabe og har skabt forståelse for sig selv og sandheden og længsel efter sandhed (og frelse/forløsning) f r mennesker har hørt om Jesus Kristus - l s fx Rom. 1,20 og Rom. 8,19f - men i sidste ende er det Kristus, der er vejen til frelse.

I Kristus forsoner guddomsfylden alt

I Kristus blev alting skabt - og "i ham besluttede hele guddomsfylden at tage bolig og ved ham at forsones alt med sig .. ved at stifte fred ved hans blod på korset".

De hedninge, Paulus har omvendt, har Gud også forsonet sig med, og vil føre dem frem "hellige, lydefri og uangribelige for sit ansigt", hvis de forbliver faste i troen på evangeliet.

Kol. 1,19-20

San Antonio 1989

"Vi kan ikke pege på nogen anden vej til frelse end Jesus Kristus; samtidig kan vi ikke sætte nogen grænse for Guds frelsermagt. Der er en spænding mellem disse to udsagn, som vi må erkende, og som vi ikke kan l se."

Erklæring fra Kirkernes Verdensråds konference, San Antonio, 1989

Frelse og forløsning 2

"Mit hjerte er uroligt, indtil det finder hvile i dig"
Augustin.

"Ghandi var ikke kristen, men har blandt andet sagt: 'Den, der når ind til hjertet af sin egen religion, når også til hjertet af de andres.' Det er en kontroversiel påstand i dag, men ikke desto mindre rigtig for mig".
Ebbe Kløvedal Reich. Kristeligt Dagblad 11. sept. 2004.

Gud bliver alt i alle

Ved tidernes ende (v. 24 f) bliver alt underlagt Kristus - og den sidste fjende, der tilintetgøres, er døden (v. 26) - men da det er Gud, der er den egentlige handlende, når han lægger alt under Kristus, lægger Kristus sig til sidst under Gud - for at Gud kan være alt i alle. Så spørger Paulus: Hvad vil de ellers opnå, der lader sig døbe for de døde? (v29a) - hvis der ikke er forsoning ved opstandelsen.
1. Kor. 15, 28- .

Hele skabningen venter i længsel

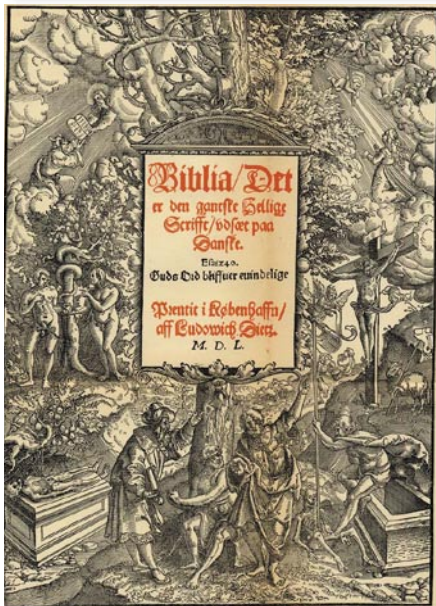
Skabningen venter med længsel på at Guds børn skal åbenbares, fordi den har det håb, at så også den skal nå den frihed, som Guds børn får i herligheden. Hele skabningen sukker, også de kristne sukker i forventning - og Ånden selv går i forbøn for os med uudsigelige sucke.

Rom. 8, 19-f.

Ligesom alle dør med Adam... gøres alle levende med Kristus.

Den sammenkædning af Adam og Kristus, som Paulus foretager, betyder at Paulus ser hele menneskeslægten spændt ud mellem to "punkter" - det første menneske, mennesket i sin utilstand, Adam, skabt af Gud, men som faldt ud af det umiddelbare gudsforhold, da synden og dermed døden kom ind i verden - og så det sidste menneske, Kristus, som genopretter og heler bruddet mellem Gud og menneske.

1. Kor. 15, 22-

"Adam og Kristus typologien står og falder med den fuldkomne genoprettelse. Ligesom alle mennesker er "indeholdt" i Adam, således har Kristi Kors og opstandelse betydning for alle mennesker. Når alle er skabt i Kristus, må også alle forløses i Kristus". (Kaj Mogensen, Præsteforeningens Blad 2006 s. 354).

De klassiske, lutherske bibeltitelblade afbilder hele den bibelske fortælling i en cirkelbevægelse: Fra Adam til Kristus

Til samtale og overvejelse

Hvad betyder frelse?

Hvem frelser/hvem fortabes – hvordan og i hvilken forstand?

Hvem er de andre får (Joh. 10,16)?

Ytrer Helligånden sig igennem andre religioners længsel – og i givet fald, hvilke konsekvenser har det for mødet med den anderledes troende?

Hvordan skal kristne vurdere den 'hvile', som mennesker af anden tro når frem til - gennem deres tro?

Din Gud er min Gud

Ruth er svigerdatter til No'omi, som er fra Israel, men bosat i Moab. Da No'omi har mistet sin mand og begge sine svigersønner, vil hun - ramt af den dybe ulykke - rejse hjem. Den ene af svigerdøtrene, Ruth, insisterer på at forlade alt for i sin kærlighed til hende at følge hende - og erklærer: "hvor du går hen, vil jeg gå, hvor du bor, vil jeg bo; dit folk er mit folk,

og din Gud er min Gud". Ruth møder så på sit nye sted i tilværelsen Boaz. Han har hørt om hendes kærlighed til No'omi, hjælper hende og ønsker hende Guds hjælp og velsignelse. Efter retlige og økonomiske forhandlinger træder han ind som "forløser" for No'omi og hendes svigerdatter - og gifter sig med Ruth. Og No'omi får lov at blive plejemor for deres søn - og får på den måde navn og efterslægt på jorden.
Ruth 1, 16

Begyndelsen af fortællingen om Ruth handler om overgang fra tro på en gud til en anden. Hver stamme har hver sin Gud. Det er ikke samme Gud, mennesker i forskellige folk med forskellig tro tilbeder. Fortællingens første pointe er at kærlighed er større end stammeguder. Og det er den kærlighed Herren, Israels Gud, velsigner. Fortællingen om Ruths kærlighed og den måde, den modtages på, bliver derved en fortælling om, hvordan "stammen" Israels Gud bevidner sin universalitet og bliver Gud for alle - "guders Gud" (Dan. 2,46). Den anden pointe i fortællingen er troen på den overordnede førelse i alle ting: moabitten Ruth bliver en stammoder til kong David (Ruth 4,22).

Na'amans helbredelse i Jordanfloden

Naaman søger helbredelse hos Elisa og bliver helbredt, og erkender Guds universalitet. Og han får tilgivelse forud for at måtte tage hjem og bøje sig for afguden Rimmon.
2. Kg. 5, 1-19a

*En fortælling relevant for "hemmeligt kristne", altså kristne der har omvendt sig, men af forskellige grunde ikke kan leve det offentligt.
Andrew Wingate*

I Kristus forligte Gud verden med sig selv
2. kor. 5,19

*Kommentar: 2. korinterbrev kapitel 4 og 5 handler om den påbudte forsoningsopgave mellem Gud og mennesker og mennesker indbyrdes. Dette er det egentlig fokus for den kristne opgave (ministry) overfor mennesker med anden tro: Vi er tvunget af Kristi kærlighed (5,14). "I Kristus forligte Gud verden med sig selv" (5,19).
Andrew Wingate*

Din Gud er min Gud og dit folk er mit folk. Marcus fra Teheran og Rikke fra Nordsjælland

Alt er tilladt, men ikke alt gavner

Paulus diskuterer, hvordan man skal forholde sig til det at spise kød, som har været ofret til afguderne - det kan man i princippet: "Vi véd at der ikke findes nogen afgud i verden, og at der kun er én Gud". Vel er der såkaldte guder og mange herrer på jorden, "Men for os er der kun én Gud, Faderen; fra ham er alle ting, og vi til ham. Og for os er der kun én Herre,

Jesus Kristus; ved ham er alle ting, og vi ved ham" (v6). Ikke alle i menigheden har den kundskab, og så skal man ikke ryste de mindre befæstede med sin så store religiøse frihed. Det hele munder ud i udsagnet: "Alt er tilladt, men ikke alt gavner"
1. Kor. 8, 1-

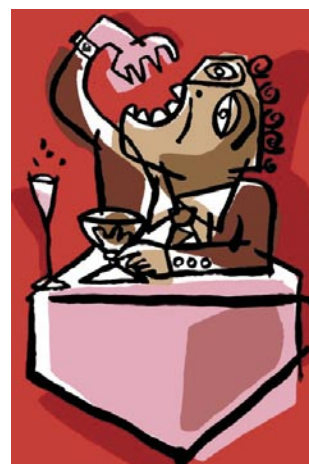
I mødet med fremmed tro og praksis fastslås endnu engang: Der er én Gud, og Gud er universel. Alle er skabt af ham og til ham - og der er kun én Herre, Jesus Kristus.

Hovedsaglig er ikke religionsdialog - men omsorgen for den, der har omvendt sig fra hedenskabet. Den velfunderede troende, med frihed til tage let på tom afgudsdyrkelse, skal ikke gøre den nyomvendte usikker ved al for fri omgang med hedenskaben. Så skal man hellere lad være med at benytte sig af sin frihed.

Det bliver på den måde altid den enkeltes afgørelse, hvornår hensyn står over frihed og ret .

Den gyldne regel

"Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne". Mt. 12,7.

Ikke alt gavner..

Et kristenmenneske er en fri herre over alle ting og ingen underlagt.
Et kristenmenneske er en træl i alle ting og alle underlagt.

Martin Luther:

Et kristenmenneskes frihed (1520)

Til samtale og overvejelse

Er et familiemedlem, en ven eller veninde, der er konverteret til islam, nu er fremmed for Gud og beder ikke til den samme Gud, som én selv?

Kan Paulus' ord om, at alt er tilladt, men ikke alt gavner være et udsagn, der kan spilles ind i en diskussion om fx ytringsfrihed og religion?

Risikerer man at vække falsk forargelse ved at anvende et "alt er tilladt" over for en anden tros "ikoner", hellige ting og forestillinger?

Overtrådte Jyllands-Posten ved offentliggørelsen af 12 satiriske tegninger af Muhammed i 2006 en sådan kristen etik - eller var der noget andet på færde?

Er der noget, der ikke må hånes i kristendommen? (Se eventuelt s. 12)

Inkluderer "verden" (2. kor 5,19) muslimer, hinduer og sikher?

Måder at møde... 1

Verdslig fundamentalist

Pluralist

Ekklusivist

Inklusivist

Man kan kategorisere måden, hvorpå man forholder sig til anden religion, forskelligt. Traditionelt har man kaldt mere eller mindre bevidstløst sammenblanding af flere religioners elementer for synkretisme. Viggo Mortensen skitserer tre almindeligt anerkendte måder at kategorisere måden at forholde sig til anden tro på. Lissi Rasmussen hævder, at der er tale om forældede måder at tænke i, når det gælder den egentlige sag, mødet mellem religioner.

Ekklusivisme

Frelsen er her alene at søge i Kristus, mens andre religioner ses på som afgudsdyrkelse eller menneskelige afveje på vejen til den ene sande frelse.

Ud fra en polemisk-konfrontativ grundsituation giver denne model et svar, der tillader en klar afgrænsning over for andre religioner, og kan derved medvirke til at styrke en kristen identitet. Den finder derfor snarest sin berettigelse i situationer, hvor kristendommen befinder sig i truende mindretalsituationer. Svagheden er, at det kan lede til religiøs arrogance, idet man ikke kan genkende Guds nærvær i andre religioner.

Inklusivisme

Denne model går ud fra, at også mennesker af anden tro kan få del i den i Kristus åbenbarede frelse. Styrken er en åbenhed og et dialogberedskab over for mennesker, der er medlemmer af andre trossamfund. Svagheden er, at den virker paternalistisk, idet den hævder, at det, andre mennesker tror på, i sidste instans er kompatibelt med kristendommen, dvs. at man ikke forstår den anden religion, som den forstår sig selv. Det svarer sociologisk til en situation, hvor kristendommen lever som flertalsreligion sammen med andre religioner.

Pluralisme

Denne model går ud fra grundsætningen: Der findes én Gud, men mange religioner. Af den herskende pluralitet og mangfoldighed slutter man, at det er legitimt og godt, at der findes denne mangfoldighed lig pluralisme. Ingen religion kan derfor sætte sig selv absolut; snarere nærmer man sig en principiel relativisme og ser som det ideelle, at man placerer sig på et neutralt sted uden for de levende religiøse fællesskaber. Sociologisk svarer denne model til en situation, hvor man arbejder på en multireligiøs balance.

Viggo Mortensen. *Kristendommen under forvandling*. 2005, s. 169.

Forældede paradigmer

Det er ikke længere muligt for os kristne at se os selv som verdens centrum, som overlegne indehavere af sandheden. Vi kan ikke længere mene, at de andre skal blive som os.

I det hele taget kan vi ikke fortsat se på de andre som nogle, der skal ekskluderes, inkluderes eller pluraliseres, men vi må anerkende deres ret til at være anderledes. ...

Det gælder således om at relatere ansvarligt og sensitivt til hinanden og hver især bevare integriteten i forholdet.

Dermed bliver religionsteologien ikke blot en intellektuel udfordring, men også en etisk. Den handler om mellem menneskelige relationer indenfor den bredere ramme af vort forhold til Gud. Lissi Rasmussen. *Tro och Mångfald*, s. 38.

Fundamentalistisk verdslighed

Man fornemmer ofte, at holdningen blandt danskere er, at de nyttilkomne skal tilpasse sig vores skik og brug eller forsvinde; men vi er ligeglade med, hvad de tror. Her er vores tolerance ubegrænset. Deres religiøse opfattelse kommer os ikke ved, hvis de blot ville holde op med at opføre sig så mærkværdigt. Det er en underlig tolerance. Den er nærmest udtryk for, at vi ikke tror på bæredygtigheden af kristendommen. Ægte tolerance består i, at man ved, hvad man selv står

for, så man kan tåle at blive modsagt. Men tolerancen består også i at man føler sig så forpligtet af det, man selv står for, at man ikke vil undlade at sige det - også til den, der tror noget andet. Vi er vant til at betragte tro som noget privat og usynligt, og netop derfor står vi ofte uforstående overfor især muslimernes meget synlige ydre markering af deres tro.

Denne foragt for troens ydre udtryk nærmer sig en rigid fundamentalistisk verdslighed. Muslimerne viser tydeligt, hvad de tror på, og de taler gerne om det! Udfordringen til os

er, at turde fortælle, hvad vi så tror på. Med derved bliver mange af os blufærdige og lidt generte. Måske siger vi, at vi ikke vil pådutte andre vores tro, derfor taler vi ikke om den. Men siden hvornår har man påduttet andre noget, ved at fortælle om, hvad det betyder noget for en? Det er ikke intolerance men tværtimod respekt for det andet menneske, at man tør fortælle, hvad man tror på, hvad man holder af, og hvad der har betydning for en.

Tine Illum *Tro och Mångfald*, s. 18

Måder at møde... 2

Mission og samtale

Tolerance

I enhver tolerance-tænkning er der indbygget et asymmetrisk magtforhold. Det er den stærke, der tolererer den svage. Det giver mening. Det er straks vanskeligere at forlange, at den svage skal tolerere den stærke. Og man kan spørge, om der i tolerancen ikke ligger indbygget en tilbøjelighed til ligestyrelse over for den anden. Man accepterer tilstedeværelsen af et andet menneske, et andet livssyn, en anden religion eller ideologi, men forholder sig ellers neutralt. "De skal også have lov til at være her," siger man. Men tager den tolerante den anden strengt taget alvorligt? Det er neutraliteten, der dominerer. Dette er i orden, når det drejer sig om statens og de offentlige myndigheders holdning til de forskellige religioner. Men den slår ikke til på det mellemmenneskelige plan. Da er den tolerante holdning forstået som en neutral indstilling til andre udtryk for ligestyrelse. Og tolerant i den betydning kan kirken i hvert fald ikke være med sin missionsforpligtelse. Kristne vil forkynde evangeliet, så det overbeviser, og det betyder at gå ind i en meningsbrydning med andre menneskers overbevisninger.

Respekt

I respekt ligger en højere grad af værdsættelse af et andet menneskes meninger, livssyn eller religion. Man respekterer det menneske for at have dem, selvom man ikke deler dem, men man forbeholder sig, at man selv er af en anden og måske bedre mening. Selvom respekt kan og altid bør være gensidig, er den alligevel i sit væsen ensidig, orienteret ud fra den, der ser. I den betydning kan kristen mission i allerhøjeste grad være respektfuld. Det er mange af de forskellige missionsteorier og -teologier eksempler på. Men respekterer den respektfulde virkelig den anden som det anderledes menneske, det er?

Anerkendelse

Hverken tolerancen eller respekten bryder for alvor med "dem-og-os-strukturen." Der skal mere til, og det "mere" ligger i anerkendelsen. Med rette er der blevet gjort opmærksom på, at en væsentlig side af anerkendelse ligger på det følelsesmæssige plan. I anerkendelsen ligger der en grundlæggende accept af det andet menneske som menneske. Nuvel, man kan begrænse sin anerkendelse. Man kan f.eks. anerkende et menneske for dets intelligens, dets skønhed, dets musikalitet, dets tekniske snilde, men så er spørgsmålet da også, om man for alvor har anerkendt det. Man har kun anerkendt det andet menneske for en side af det, men ikke det andet menneske som sådan. Ens anerkendelse har netop ikke været helhjertet... Helt afgørende er her måden, på hvilken missionsforpligtelsen føres ud i livet. Jeg vil vove den påstand, at anerkendelsen som grundlæggende accept af hinanden for det, vi er, er kriteriet for den rette måde at drive mission på. Men kan man i anerkendelsen af det andet menneske holde vedkommendes religion, trosoverbevisning, livsanskuelse og holdninger udenfor? Det kan man selvfølgelig ikke, fordi de er en integreret del af dette menneskes væren, ja - kan være - selve grundlaget. Og heri ligger udfordringen til den kristne missionsforpligtelse. Hvordan forene det at formidle et budskab, som for en selv er livsafgørende, med sin anerkendelse af det andet menneske og dermed også dette menneskes tro eller overbevisning som livsafgørende for det?

Theodor Jørgensen. *Mission og dialog*. Ny Mission nr. 9, s. 48f.

Til samtale og overvejelse

Hvad er du: pluralist, inklusivist, eksklusivist - eller noget helt andet - og hvorfor?
Hvorfor skal den kristne missionere?
Hvordan skal den kristne missionere?

Vi kan ikke lade være med at tale..

På grund af en helbredelse, der er blevet et tydeligt tegn for alle i Jerusalem, befaler rådet (det jødiske, religiøse lokalstyre) apostlene Peter og Johannes, at de ikke må forkynde, at det er i Kristi navn, helbredelsen er sket. Hertil svarer de: "Døm selv, om det er rigtigt over for Gud at adlyde jer mere end ham; men vi kan ikke lade være at tale om, hvad vi har set og hørt". Apg. 4, 20

Der er et presserende "betydningsoverskud" i det store og altforvandlerende, som disciplene har været vidne til, og som sætter sig igennem i tydelige tegn gennem deres helbredelsesvirksomhed. Det må ud, ikke som pligt og følge et påbud, men som noget der ikke kan holdes tilbage. Der er adskillige fortællinger i evangelierne om mennesker, der ikke kan lade være at fortælle: fra kvinderne ved graven, den samaritanske kvinde ved brønden - som så også i den ortodokse kirke fejres som en af de første forkyndere (Photine) -, til de mange vidner til Jesu undergerninger, der ikke kan lade være med at røbe det, som er blevet kaldt messias-hemmeligheden. (Mt. 28,8-10; Joh. 4,29; Mk. 7,36-37)

Gå ud i alverden...

Jesus viser sig for de 11 disciple - efter de ikke har troet forskellige vidnesbyrd om hans opstandelse. Han bebrejder dem for deres hårdhjertethed, men siger så: "Gå ud i alverden og prædik evangeliet for hele skabningen. Den, der tror og bliver døbt, skal frelses; men den, der ikke tror, skal dømmes." Mk. 16, 15-16

Gå ud i hele verden og prædik evangeliet for hele skabningen. Fordringen om mission møder disciplene på et nulpunkt af tro - hårdhjertethed over for vidnesbyrdene om hans opstandelse. Men med den erfaring i bagagen skal de nu selv vidne for hele skabningen - med det omfattende perspektiv: alt efter som budskabet modtages, bliver det til frelse eller dom.

I alle fire evangelier er der befaling om mission - med lidt forskelligt fokus. Læs : Mt. 28,16-20; Luk. 24,44-49; Apg. 1,3-8; Joh. 21,21-23

Ideen om det forskelliges værdighed er ikke relativistisk. Den baserer sig på Guds radikale transcendens i forhold den skabte verden med dens forbavsende mangfoldighed af livsformer ... Kan jeg ikke genkende Guds billede i en, som ikke ligner mig, hvis tro, sprog og idealer er forskellig fra mine? Hvis jeg ikke kan det, har jeg skabt Gud i mit billede i stedet for at lade ham genskabe mig i sit billede.

Jonathan Sachs, The Dignity of Difference. Jødisk ortodoks rabbiner. Hans Raun Iversens oversættelse, Mission og dialog. Ny Mission nr. 9.

Oversigt

Materialet er bygget op i seks tematisk bestemte afsnit. Hvert afsnit består af bokse med forskellige typer indhold. Temaerne er bygget op omkring bibelcitater og korte referater af den sammenhæng i bibelen, som citatet findes i, og en tolkning af citatet. Sagen belyses derudover af forskellige meninger og synspunkter. Hvert afsnit slutter med en boks med spørgsmål til overvejelse og samtale.

Der er mere eller mindre tæt sammenhæng mellem de forskellige afsnit: Materialet begynder med afsnittet "Samme Gud" og dermed med spørgsmålet, om vi forholder os til samme sag, og om vi har noget fælles i de forskellige religioner - formuleret ud fra synsvinklen: Tror vi på samme Gud? - med underspørgsmålet: "Hvad er afguder?" Dette afsnit kommer først - men med teologisk lige så stor ret kunne man begynde med spørgsmålet, hvordan vi overhovedet erkender noget sandt om Gud.

Dette tages op i det efterfølgende afsnit "Sandhed og erkendelse". Udgangspunktet er Johannesevangeliets forkyndelsen af, at Kristus peger på sig selv som "vejen, sandheden og livet".

Når Jesus er "vejen og sandheden", falder det følgende afsnit "Jesu forkyndelse og praksis" fint på plads som centrum i materialet. Her kan man spørge, hvordan Jesus er som model eller "vej" for mødet med mennesker med anden tro.

Meget ofte afslutter Jesus et møde med et lidende menneske, som han helbreder, med et "din tro har frelst dig". Spørgsmålet om frelse er helt centralt i den kristne tro - og enhver anden tro - og kan diskuteres ud fra afsnittet "Frelse og forløsning": Frelse i hvilken forstand? Og hvad er betingelsen for frelse? Er den med en anden tro fortabt?

Afsnittet "Sameksistens" behandler, hvilken etik der gælder i de konkrete, individuelle møder mennesker imellem.

"Måder at mødes" er mere teoretiske og religionsteologiske synspunkter på, hvordan vi bør eller kan møde anderledes troende. De åbner mulighed for at diskutere, hvordan man bør have med hinanden at gøre både i de personlig-private sammenhænge og i samfundet. I dette afsnit tages også spørgsmålet om

mission op. Skal man missionere, når man er sammen med anderledes troende - og i givet fald, hvordan?

Samme Gud

[s. 4-7]

Spørgsmålet om det er samme Gud, vi (kristne og muslimer) tror på, dukkede markant op i det offentlige rum efter den for de fleste danskere overraskende voldsomme, muslimske reaktion på tolv satiriske tegninger af profeten Muhammed i Jyllands-posten. Islam-kritisk netværk - et netværk overvejende af præster som opstod i forlængelse af krisen - repræsenterer den holdning, at kristne og muslimer ikke har noget at tale sammen om (vedrørende tro), fordi vi ikke har samme Gud. Andre mener, at det at tro på den ene Gud (monoteisme) indebærer, at det er samme Gud, man forholder sig til.

Inden man læser teksterne, kan man med fordel diskutere på holdet/studiegruppen, hvordan deltagerne selv vil besvare spørgsmålet "Tror vi på samme Gud?" - og hvorfor de svarer, som de gør.

Afgudsbegrebet - i monoteistisk religion

Dernæst kan man ud fra materialet diskutere "afgudsbegrebet" i monoteistisk sammenhæng (s. 4). Citatet fra Apostlenes Gerninger om den ukendte Gud overfor afguderne kan suppleres med læsning af Rom 1,18-23 - hvor Paulus pointerer, at hedningene kendte Gud, men skiftede ham ud med afgudsbilleder.

Afgudsdyrkelse er dyrkelse af det (menneske)skabte, i stedet for den ene Gud, skaberen. I dette vil islam være fuldstændig enig. Samtidig er areopagostalen også udtryk for den helt selvfølgelige forståelse, at der er kun én og samme Gud, og mennesket er "af Guds slægt" - lever og ånder i ham, uanset tro.

Det første af de ti bud understreger på samme måde, at det er det menneskeskabte, man ikke må dyrke. Es. 45 understreger, at der kun er én Gud - og at han også handler gennem dem, der har en anden tro. (s. 5). Man kan muligvis ane en før-bibelsk tid, hvor man kun forestiller sig sideordnede guder, men her er Gud selv guders Gud, som det hedder i Dan. 2,46. Sammenlign med problemstillingen i Ruths bog (se s. 16). De monoteistiske religioner jødedom, kristendom

og islam vil samstemme i synet på, hvad afguder er fundamentalt er.

Forholdet til ikke-monoteistisk religion

Man kan så spørge videre, om det er samme Gud, alle religioner forholder sig til – ikke bare de monoteistiske. Hvis fx en hindu tror og mener, at de forskellige gudebilleder og forestillinger repræsenterer "Det ene og sande" - hvad så? Tror hinduen og den kristne i nogen forstand på samme Gud?

Muslimen Abdul Wahid Petersen (s. 6) er tolerant på dette punkt (og han véd også, at ikke alle trosfæller vil være enige med ham). Men hans synspunkt kunne ligge i fin forlængelse af islams grundforestilling, at mennesket ikke bare er skabt, så det kan erkende sandt, men at det heller ikke har været gennem et syndefald, som har ødelagt muligheden for at mennesket selv - med Guds åbenbarede vejledning - kan erkende og handle sandt. (Sammenlign med boksen "Åbenbaring som forsoning eller vejledning", s. 10)

For så vidt angår skriftens folk (jøder, kristne og muslimer) er koranen ikke i tvivl: Det er samme Gud. (Se Sura 29,46).

Man kan diskutere spørgsmålet: Er selve det overhovedet at have en relation til "det guddommelige" mere fælles for hinduen, muslimen og den kristne, end at mene, at der kun findes materien, mennesket, dets tanker og egne projektioner? (Se også "rigid fundamentalistisk verdslighed" (s.19) med kommentar nedenfor – under "Måder at møde..".)

Afguder

I Luthers afgudsforståelse i citatet fra Den store Katekismus (s. 4) drejer det sig ikke om andre religioners forestillinger om magten bag og hinsides alting, men alt det, der fører mennesket væk fra et forhold til samme magt. Afgudsdyrkelse er en fristelse i et hvert menneskes dagligliv. Denne måde at forstå afgudsdyrkelse på betyder ikke, at Luther ikke også mener at muslimerne tror radikalt forkert om Gud – fx jfr. fordømmelsen i "Confessio Augustana", den lutherske kirkes bekendelse, som blev fastlagt i Augsburg 1530 - og som stadig er gældende bekendelsesgrundlag for den danske folkekirke, se s. 6.

Man kan sammenligne med Jesu forkyndelse: "I kan ikke dyrke både Gud og Mammon" siger Jesus (Mt. 6,24), mens han ikke tager sig tid til at advare en

romer mod Jupiter eller andre romerske guder. (Se s. 12).

Hos Søren Kierkegaard ligger sandhedskriteriet i det sindelag, som mennesket går til Gud med - Gud kan man med Uendelighedens lidenskab have et sandt forhold til, selv om man beder foran en afgud (s. 4). Man kan diskutere, om det svarer til den måde, Jesus forholder sig til menneskers tro på (se s. 12-13).

Laurits Tuxens nationalromantiske billede af Arkonas fald og nedlæggelsen af den vendiske gud Svantevit (s. 4) gemmer sig måske som en af de slibninger, vore øjne ser verden igennem. Hvad ser vi, når "fjendens" statuer styrter? Resultatet af ædle ridderes handlinger, der kæmper for den gode sag? Og hvad så talibansoldaten, da årtusind gamle buddha-figurer blev sprængt til støv i Afghanistan i 2001?

Hvornår bruger vi andres påståede afgudsbilleder i egne (eventuelt politiske) ærinder? Den katolske teolog Hans Küngs meget citerede tre-leds tese kan diskuteres i den sammenhæng: "Ingen fred uden fred mellem religionerne. Ingen fred mellem religionerne uden dialog mellem dem. Ingen dialog uden dybere teologisk refleksion". Der er uden tvivl sandhed i Hans Küngs synspunkt – men man skal dog ikke glemme, at der kan argumenteres for, at økonomisk ulighed er en dybereliggende årsag til mangel på fred end religioners forskellighed. Eller at religion af mennesker - alt efter deres interesse - forsøges brugt både til at fastholde uligheder og til at være identitetsmærke i protest mod ulighed. Hvis der er noget om det, kan dialog mellem religioner være med til at afdække dette forhold.

Mig er givet al magten

Spørgsmålene om Kristi magt (s. 5) viser sig ofte at være ganske provokerende. For den moderne danske kristne måske på en anden måde end for muslimen i anekdoten. Den moderne kristne har ganske ofte vanskeligt ved at forbinde det med noget egentligt eller konkret, når der tales om Guds magt eller Guds almagt. Han eller hun vil ofte have hørt prædikener, der forkynder, at Kristus er udtryk for Guds *afkald* på magt. Og måske at Kristi magt kun udfolder sig gennem dem, som tror hans ord, og eventuelt handler derefter. Skulle man tolke fx dåbs- og missionsbefalingen sådan, må man tilskrive "i himmelen" mest ornamental betydning og se ordet "al" som en hensigtserklæring, og se løftet "med jer alle dage" som et løfte om en ledsagende bevidsthedstilstand hos den troende.

Over for det udtrykker Regin Prenter-citatet, "Historiens herre", en mere klassisk teologisk synsvinkel: Kristus har magt i sin enhed med Gud og er som skaber og livets opholder Herre over alle begivenheder og over historien – og dermed også over andre religioners eksistens, vækst og plads i verden. Men mennesket kan ikke udfinde planen. Man kan sammenligne med San Antonio-erklæringen s. 14.

Det, man tror om Guds eksistens og magt, har selvfølgelig betydning for forståelsen af de andre religioners plads - og for ens mening om de andres gudsforhold.

Kommer man i dybden med at diskutere spørgsmålet, kan forståelsen af Kristi præeksistens og medvirken ved skabelsen og betydningen af bekendelsen af himmelfart og sæde ved Guds højre hånd inddrages – Joh. 1,1, (Se videre s. 8) og Fil. 2,2f.

Herren er én

Bekendelse til, at Herren er én, kan føre i forskellige retninger. På side 6 finder vi vores egen bekendelse entydige bekendelse til Guds enhed - i tre personer. (Se side 10 hvordan Koranen bestrider netop dette punkt). Anderledes troende fordømmes i bekendelsen som kættere - hvilket dog ikke uden videre er det samme som at det ikke er samme Gud, kætteriet er i forhold til. Den katolske kirke anerkender at Islam tror på den "ene levende Gud, eksisterende i sig selv". Muslimen mener entydigt der er tale om samme Gud.

Citatet fra Dan Browns Da Vinci-mysteriet er et eksempel på en pluralistisk holdning til fænomenet tro. Her er troens genstande menneskelige konstruktioner. Her er ikke forsøg på at tænke "den ene, levende Gud, eksisterende i sig selv", men sandhedskriteriet bliver, hvorvidt troen hjælper den enkelte til at klare tilværelsen. Citatet udtrykker en udbredt, moderne holdning - som spiller rolle også i religionens mødet. Hvis man på den måde dybest set mener, at tro og religion er menneskabt (jfr. Theodor Jørgensens betænkelighed ved ikke at tale om samme Gud (s.7 og nedenfor), bliver dialogen vanskelig med mennesker, for hvem tro på noget menneskeskabt er usandhed eller afguderi.

En avisdebat

Ud fra aviscitaterne bragt fra en enkelt måned (juni, 2006 - s. 6), kan man arbejde med forskellige positioner overfor spørgsmålet om samme Gud. Man kan eventuelt dele indlæggene i "partier". Man kan spørge efter, hvilken risiko de enkelte kommentatorer

ser.

Theodor Jørgensen ser en risiko for, at al religion reduceres til at være menneskeskabt og menneskers projektioner og forestillinger (jfr. Dan Brown-citatet s. 6), hvis man hævder, at det er bekendelsen, der bestemmer Gud. Det er en direkte kommentar til *Morten Kvists* indlæg. Morten Kvist hævder netop, at bekendelsen - altså vores tilgang til Gud - er mere afgørende, end om der i sidste instans er tale om samme Gud. *Harald Nielsen* understreger, at Gud ikke skabes af vores bekendelse. *Thomas Reinholdt Rasmussen* hævder, at Gud åbenbarer sig så forskelligt i hhv. Kristus og koranen, at det ikke kan være samme Gud.

Forskellene kan og skal ikke ignoreres – heller ikke når man mener, der er tale om samme Gud. Vi tror notorisk forskelligt om Gud, som *Niels Henrik Arendt* påpeger - men det medfører ikke, at det ikke er den samme Gud, vi tror noget om. Den risiko, han ser, er så at sige sjælesørgerisk: Konvertitten fra islam kan ikke forstå, at det ikke er den samme Gud, han beder til og tror på, før og efter konversionen – blot forstået på en ny måde. Der er tale om en etisk-sjælesørgerisk tilgang til spørgsmålet – som kan sammenlignes med *Lissi Rasmussens* synspunkt s. 18.

Sandhed og erkendelse

[s. 8-11]

Hovedspørgsmålet i dette afsnit er: Hvordan kan mennesker kende noget sandt om Gud eller tilværelsens grund – hvis det kan! - og hvor meget kan det erkende?

Det er relativt svært stof.

Vej, sandheden og livet

Siderne åbner med ordene "Jeg er vejen, sandheden og livet.." (Joh. 14,1). Det er det Jesus-ord, som nok hyppigst bruges, når nogen vil understrege, at kristendommen er den eksklusive vej til sandheden om Gud. (Jfr. Rudolf Arendt-citatet: Kristus er den eneste mulighed, s. 8). Men det er også det ord, som kan begrunde, at sandheden ikke er noget, nogen *har*. (Jfr. Johannes Nissen-citatet: "Sandheden er en vej til andre"). Og sammen med forståelsen af Kristus som Gud og medvirkende ved skabelsen (Joh. 1,1f) åbner

det mulighed for at anerkende, at der også kan være sand erkendelse i andre religioner (om anerkendelse i religionsmødesammenhæng, se s. 19).

Man kan også her begynde med at diskutere betydningen af ordene, og hvad man mener om sagen. Og så dernæst vægte de tre forskellige synsvinkler på s. 8 i forhold til hinanden og i forhold til, hvad de enkelte selv mener.

Andrew Wingate ("Også forhold til Gud i andre religioner", s. 8) peger på, at forskellige betydningsnuancer træder frem, alt efter hvad man fokuserer på.

Fokuserer man på, at Kristus er vejen til *Faderen* - så er det det særlige barneforhold til Gud, som han er den eneste vej til.

Fokuserer man på betydningen af "uden ved *mig*," er spørgsmålet, *mig* i hvilken forstand? Er det den inkarnerede Jesus - det vil så sige Jesus, som han vandrede her på jorden? Eller er det Kristus som det evige Logos? Man kan udfolde, at hele udsagnet er et af de adskillige "Jeg er"-udsagn i Johannesevangeliet, som må forstås som parallelle til Guds præsentation af sig selv for Moses i den brændende busk i ørkenen: "Jeg-er" taler til dig. (2. Mos. 3,14 - og s. 10). Og at det derfor er Kristus som parthaver i den guddommelige almagt, det evige Logos, der taler, og som derfor kan være "vej" og tilstede i ethvert menneskes alvorlige møde med Gud - også selv om de hører til andre "religionsfolde". [Se videre om tolkningen af "andre folde" under "Frelse og forløsning", nedenfor]

Naturlig og særlig åbenbaring

"Ordet var Gud.." og "Fra evighed af er jeg dannet.." med kommentar (s. 9) giver mulighed for at gå i dybden med forståelse af Kristus som "Ordet". Som Ordet var han del af Gud allerede ved skabelsen. Johannesevangeliet spiller uden tvivl på den dobbelthed, der er i forståelsen af det græske ord for "Ordet", nemlig logos, som foruden at betyde "ord" betyder menneskets forståelsesapparat, fornuften - jvf. "logik". Kristus er åbenbaringen - men også forudsætningen for at forstå åbenbaring i det hele taget - jfr. det hellenistiske begreb "logos spermatikos".

På de følgende sider kan man arbejde videre med forholdet mellem den særlige åbenbaring og den almene, naturlige åbenbaring. Boksen nederst på side 10 definerer åbenbaring ud fra dagligsprogets brug af ordet - og kan med fordel læses først. Dernæst kan man diskutere forskellige former for særlig åbenbaring i bibelen - i Gammel Testamente og Ny Testamente.

Boksen "Åbenbaring som forsoning eller vejledningen" fortæller instruktivt om forskellen på den særlige åbenbaring i henholdsvis kristendom og islam. De omgivende citater belyser forskellene.

Bibelhenvisningerne følgende side (s. 11) viser, at det er en given ting, at mennesket har erkendelse af Gud gennem skaberværket. I romerbrevet 2,12-16 er det klart, at mennesket ikke bare kan erkende at Gud "er", men at det også kender Guds vilje, loven, med den pointe, at de så står uden undskyldning for deres synd - og derfor har brug for evangeliet.

Man kan også diskutere, hvad den *særlige* åbenbaring er. For Viggo Mortensen ("Som skaberen er Gud nærværende i verden" - s. 11) er det med den særlige åbenbaring blevet tydeligt, at menneskets egentlige bestemmelse er, at vi skal vise barmhjertighed og leve i selvhengivende kærlighed.

Andre vil lægge vægten på forløsning fra skrøbelighedens vilkår og på dødens og syndens overvindelse. Temaet "Jesu forkyndelse og praksis" (s.12-13) kan understøtte Viggo Mortensens vægtning. Siderne "frelse og forløsning" (s. 14-15) gør det muligt at se hele sagen under et dobbelt perspektiv.

Jesu forkyndelse og praksis

[s. 12-13]

"Lad det samme sindelag være i jer, som var i Jesus Kristus", skriver Paulus (Fil. 2,5). "Jeg er vejen, sandheden og livet", forkynder Jesus ifølge Johannes (Joh. 14,6). Det kan forstås sådan, at han er mønster og eksempel for den kristnes måde at møde verden på og dermed også på, hvordan den fremmede og anderledes troende, bør mødes.

Med og imod

De to første med/imod-bokse (s. 12) peger i lidt forskellig retning. Den første, som har disciplene i fokus, handler om, at gruppe-tilhørsforholdet ikke er det afgørende. Helbrederen behøver ikke at tilslutte sig teamet for at virke sandt i Jesu navn. Han er ikke imod, selv om han ikke er gået ind i kirkefællesskabet, men udvirker Guds riges kærlighedsgerninger.

Men hvem er imod? Jesus er jo ikke konfliktsky. Og *imod* er de skriftkloge, fordi de påstår at det gode,

Jesus gør, er ondt. Det ekskluderer dem fra et sandt gudsforhold og det er der ikke tilgivelse for. Det er at spotte ånden – Guds ånd – bag alting og i særdeleshed i Jesu virke. Dette sætter skellet. Ham selv må de spotte – hans fattige fremtræden osv. Men ikke hans gerning og mission.

Hvad er hans gerning? Den, der peges på her, er hans helende virke: Gudsriget begynder at folde sig ud, der hvor dæmoner uddrives.

Den utilgivelige synd er hårdhertethed over for Guds riges virkelighed. Sådan må det forstås i denne sammenhæng i Mt. 12 (og i øvrigt Mk. 3, 28-30). Men fænomenet den utilgivelige synd mod helligånden et komplekst fænomen. Hos Lukas (12,10-f) kædes synd mod Helligånden tæt sammen med Helligåndens virke, når disciplene trækkes i forhør i synagogene. Jesus lover dem, at Helligånden i samme stund vil lære dem, hvad de skal sige. Der bliver ikke langt til, at de *har* Helligånden. Og at det at spotte dem til syvende og sidst bliver at spotte den gode sag og Helligånden. (Ernst Hänchen, s. 149).

Der henvises i øvrigt på side 12 til en række steder i Jesu forkyndelse, hvor det sande gudsforhold snarere afspejler sig i og ses på kærlighedens gerninger end på den rette bekendelse eller det rette tilhørsforhold. Når disse steder bringes på bane i forbindelse med mødet med andre religioner, skyldes det, at de peger på, at der kan findes sandt forhold til Gud bag om lære og bekendelse, og også bag om mødet med Jesus og troen på ham. Eller måske rettere: Det viser sig, at det netop er ham, mennesket møder eller har mødt i den gode handling mod det andet menneske (Mt 25). Hvordan står den barmhjertige muslim på dommens dag, som lige så lidt véd, at det var Gud selv, der havde inkarneret sig i Kristus og i hans repræsentanter på jorden, de nødlidende, som han handlede godt imod, lige så lidt som de i lignelsen, der havde handlet barmhjertigt, vidste det?

Møder

Ud fra en række faktiske møder (s. 12 nederst og s. 13) mellem Jesus og mennesker med anden tro end "Israels børns" tro, kan man diskutere, hvad tro, der frelser et menneske, er. Har Andrew Wingate ret i, at det saliggørende er menneskets erkendelse af afhængighed af Gud og dets søgen efter retfærdighed?

Tilbedelse i ånd og sandhed

I forbindelse med fortællingen om den samaritanske kvinde ved brønden (s.13) kan Kierkegaards-citatet (s. 4) bringes i erindring. Skal den kristne anerkende (i

den forstand der tales om anerkendelse s. 19) både samaritanerens gudsdyrkelse og jødens (og videre muslimens og hinduens, buddhistens), og ikke på forhånd lukke af for, at Ånden baner vej for et muligt sandt, men anderledes forhold til Gud? Skal den kristne - netop fordi Helligånden ikke er vores, men er Guds - med San Antonio-erklæringens ord (s. 14) sige, vi kender kun vejen til frelse gennem Kristus, men vi kan ikke sætte grænse for Guds frelsesmagt? Spørgsmålet kan man arbejde videre med ud fra afsnittet "Frelse og forløsning" (s. 14-15).

Spørgsmålet om, hvorvidt Islams fornægtelse af Jesus som Guds Søn er utilgivelig kan åbne for overvejelser om tilgivelsens radikalitet. Den kan være radikal og gælde selv fornægteren, men den er ikke grænseløs, som sammenhængen i øvrigt viser.

Selve spørgsmålet, hvem Jesus Kristus er, kan blive anledning til tydeliggørelse af den mest afgørende forskel mellem islam og kristendom, nemlig troen på det paradoksale, at Gud kan blive menneske (fødes), lide og dø.

Bibelen: Ny Testamente advarer mod falske profeter: Enhver ånd, som ikke bekender at Jesus er Kristus, kommet i kød, er antikrists ånd (1. Joh. 4,1-3). Den bekendelse, der er en tilhængers gennembrudsbekendelse, er: "Du er den levende Guds søn" fx Mt. 16,16 og Joh. 11,27. Og endnu en gang må der henvises til identiteten mellem Gud og mennesket i kød og blod: (Joh.1,1-14; Fil. 2,2-11).

Koranen: Sura 3,16: Gud skabte Jesus af jord. Sura 4, 169-170: Gud er højt ophøjet over at have en søn. Sura 5,116: Jesus benægter nogensinde at have forkyndt at være Guds søn. Sura 9,30: De kristne siger, at Messias er Guds søn ... måtte Gud bekæmpe dem. Sura 112,3 Gud har ikke avlet og han er ikke avlet.

Frelse og forløsning

[s. 14-15]

*I afsnittet er der to hovedspørgsmål: Dels spørgsmålet om **vejen** til frelse (hvordan bliver man frelst og dermed spørgsmålet om, hvem der bliver frelst) dels spørgsmålet om **hvad** frelse er.*

I kristendommen har man siden 1950'erne i høj grad "eksistentialiseret" frelsen. Noget firkantet udtrykt: Det nøgne, befriende tilsagn om syndernes forladelse er frelsen for det principielt skyldige (og måske skyldplagede menneske) – hvad der kan tænkes derudover, er uvedkommende virkelighedsflugt. Gennem hele det 20. århundrede, men med en særlig opblomstring i 1970'erne, møder man også forestillingen at frelse må udfolde sig etisk og politisk, bl. a. inspireret af sydamerikansk befrielsesteologi. Frelse forstået som universel begivenhed og som noget, der handler om overvindelse ikke bare af den enkeltes skyld, men af skrøbelighed, synd og død, har ført en tilbagetrukket tilværelse i den kirkelige forkyndelse.

Indledende øvelse

Med fordel kan man begynde med at spørge deltagerne om, hvad frelse er for dem hver især. Lad hver deltager skrive svaret ned. Alle skal så læse deres svar op, og man kan drøfte, hvilket "frelsesbillede", der danner sig. Derefter kan man læse de forskellige udsagn om frelse s. 14-15 og diskutere om egne synsvinkler er blevet ændret.

Hvis man er mange deltagere, kan man anvende en "tag et standpunkt"-øvelse eller leg. Man tager standpunkt helt bogstaveligt og fysisk: Der udnævnes fem frelses"steder" i lokalet: 1) Alle bliver frelst til sidst. 2) Frelse er tilsigelsen af syndernes forladelse i tro på Kristus – derfor bliver kun den, der tror, frelst. 3) Frelst bliver de, der er døbt. 4) Frelst bliver de mennesker, der gør det rigtige – uanset tro og religion. 5) Frelst er enhver, der har fundet fred og hvile med sig selv og andre mennesker. Deltagerne bliver bedt om at gå til det sted, som de synes, at de bedst hører hjemme. (Hvis man indledningsvis har bedt om individuelle svar på spørgsmålet, gemmes notaterne til standpunktsøvelsen er gennemført).

Dernæst skal alle have mulighed for at sige, hvorfor de valgte deres hjørne – og hvad der eventuelt mangler i at "frelses"-beskrivelsen er helt dækkende for en selv. (Fx kan man mene, at man bliver frelst af at være døbt og at tro). Deltagerne kan så også i denne runde referere deres notater om, hvad frelse er. Dernæst læses siderne 14-15 og som ovenfor diskuterer man, om ens egen synsvinkel er blevet ændret, understøttet, eller om der er udsagn i materialet, der må tilbagevises.

Har man ikke mod på en standpunktsøvelse, kan man lave en hemmelig afstemning: Skriv de 5 muligheder op på tavlen, mærk dem med nummer eller bogstav.

Bed deltagerne at skrive det bogstav, de mener, er det rigtigste udsagn på en seddel. Nogle vil bede om at kunne markere to - det er ok. Når man tæller op, må man også liste sammenbindingerne op. Der viser sig at være godt grundlag for den videre samtale om, hvad frelse er.

Hvad er frelse - frelse i dobbelt perspektiv?

Det er muligt at se "frelse" i et dobbelt perspektiv: Frelse er dels en universel-eskatologisk begivenhed, dels et åndelig-psykologisk-eksistentielt erfarbart forhold, mens vi lever. "Tro er virkeliggørelse [mens vi lever] af det, vi håber på [hinsides denne verden og tid]," som Hebr. 11,1 bør oversættes. Den universelle forløsning er det, vi håber på og længes efter, men dens virkeliggørelse i tro er frelse, mens vi lever - og kan erfares som måske både frimodighed, hvile og etisk og politisk retning for den enkeltes handling.

Ikke frelse i noget andet navn

Ordene fra Apostlenes Gerninger er den henvisning som ved siden af ordene "Ingen kommer til Faderen uden ved mig" (s. 8) oftest bruges til at hævde kristen tro som den eneste vej til frelse. Det rejser nogle klassiske spørgsmål om frelse og fortabelse – som de øvrige bokse på siderne giver mulighed for at diskutere. Et stykke vej kommer man ved at skelne mellem det, der er fordringen til den kristne om at forkynde, og det, der måtte være at sige ud fra et eskatologisk perspektiv. San Antonio-erklæringen ("San Antonio 1989") fastslår, at fordringen for den kristne er at forkynde Kristus som eneste vej, men at vi omvendt ikke kan sige noget om Guds frelsesplan i sidste ende. Det er måske for beskedent. I hvert fald kan nogle af bibelens udsagn om forsoning og genoprettelse og "Guds bliven alt i alle", forstås som tilsagn om, at vi nok skal arbejde med at forkynde Kristus som vejen til frelse, men samtidig ikke fortvivle ved tanken om det, vi ikke når.

Andre folde?

Denne "fold" (s. 14) er billede på jøderne, det folk han selv tilhørte, og ordene "får, som ikke tilhører denne fold" er i den første kirke uden tvivl forstået som billede på de hedninge, som kom til tro, og som den overvejende kom til at bestå af. Men man kan jo spørge, om der i forestillingen er åbnet for en forståelse af, at Kristus, gennem sin del i Guds almagt, kan være anonym hyrde for anderledes troende? I den sande søgen, den egentlige sandhedslængsel – jfr. igen Kierkegaard-citatet s. 4 - kan muslimer, sikher, hinduer, buddhister siges at være dækket af billedet "andre får"? – Kan Kristus gennem sin del i Guds

almagt være anonym hyrde for anderledes troende? En umiddelbar, oplagt indvending kunne være, at man skal kende hans røst, for at være hans får (Joh.10,16). Men igen, udelukkes kan det vel ikke, at fremmede, helt anderledes troende, hører genklange af den gode hyrdes røst i helt andre skikkelsers kalden? Ebbe Kløvedal Reich-citatet falder ind i denne sammenhæng (s. 15).

Læs også fortolkningerne af "Jeg er vejen, sandheden og livet" (s. 8).

Alle gøres levende med Kristus

Der er en spænding mellem forsoningen med alt og så betingelsen til de omvendte, at de holder fast ved evangeliet ("I Kristus forsoner guddomsfylden alt", s. 12). Hvad med dem, det ikke lykkes for - og hvad med dem, som slet ikke har omvendt sig? Man kan også drage et udtryk ind i samtalen, som deltagere fortrolig med salmebogen vil kende: "Så af det hele, som Gud har skabt, går kun fortabelsens æt fortabt". (N.F.S. Grundtvig, "Du som går ud fra den levende Gud", DDS 291). Hvem er denne æt? "I har djævelen til far," råbte Jesus i vrede mod nogle i sit eget folk, da de ikke tog imod ham – og disse ord i Johannesevangeliet (8,44) lagde grunden til forestillingen om en "fortabelsens æt". (Og i sorte kapitler i kristenhedens historie, er jøderne blevet udråbt til at være denne æt). Er det, der "fortabes", overhovedet enkeltpersoner? Endsige anderledes troende? Eller er det, som fortabes, det onde som sådan, som endegyldigt udrenses? I samtalen skal man ikke fortone eksistensen af forskellige tolkninger inden for kristendommen. At nogle helt sikkert ikke vil tale om et dobbelt perspektiv, men om dobbelt udgang: På dommens dag vil nogle blive frelst, andre gå fortabt – og vil mene at fx Kaj Mogensens forståelse og brug af 1. Kor. 15,22f (s 15) er forkert.

Sameksistens

[s. 16-17]

Rent faktisk lever vi sammen med anderledes troende. Det har både konsekvenser i det personlige, private liv og i samfundssammenhæng.

Der opstår private relationer. Og nogle gange bliver kristne muslimer, og muslimer bliver kristne. Andre gange lever man bare sammen med hver sit. Hvordan skal vi stille os: Er kærligheden størst?

Og hvordan skal vi agere i det fælles liv – også i det politiske, hvor demokrati er den gennem historien udviklede, tilkæmpede og vedtagne styreform? Ud fra teksterne i afsnittet kan man tale om en kærlighedens og forligelsens etik og en holdning, hvor hensynet til den svage spiller en stor rolle – det er de krav den kristne, skal stille til sig selv. Skal man stille krav til de "andre", de anderledes troende, kan det dårligt være ud fra evangeliet eller en særlig kristen etik, men fra en almen skabelsesteologisk fundering – og ud fra den gyldne regel, som de fleste af de store religioner er fælles om (Mt.7,12).

Man kan begynde med spørge om, nogle kender mennesker i religiøst blandede ægteskaber – og om der i den sammenhæng har været tale om konversion. Og om der er kendskab til konkrete erfaringer om eventuelle gevinster og problemer i forholdene.

Din Gud er min Gud..

Fortællingen kan meget let blive anledning til overvejelse af og samtale om, hvor langt skal vi følge den anden i kærlighed. Realiteterne i menneskenes tilværelse er, at de følger den, kærligheden gælder, langt. Og det er et kompliceret spil af nødvendigheder udsprunget af de forskellige religioner/kulturers eksplicite eller implicite krav hvor langt, hvem og hvilken af parterne går.

Man kan fortælle Rikke og Markus' historie (billedet s. 16) – som eksempel på hvor komplekse forholdene er i virkelighedens verden: Markus flygtede fra Iran til Danmark, på grund af risiko for fængsel for ikke at ville gå i militærtjeneste. Herfra rejste han et år til USA, hvor han konverterede til kristendommen, og blev døbt – i en pinsemenighed. Hans mor, troende muslim, er glad for at han er blevet kristen, for så har han da fået et forhold til Gud. Han vendte tilbage til Danmark og mødte Rikke. Rikke har også bevæget sig. Fra almindeligt, men dog rimelig fortroligt forhold til folkekirken, til også at være glad for at komme i pinsekirken. De blev viet i pinsekirken – billedet er et bryllupsbillede – og en folkekirkepræst prædikede – over No'omi-fortællingen.

Urkirken (Paulus) forlangte ikke at den troende skulle bryde med den ikke-troende ægtefælle, hvis ægtefællen gerne ville blive, men tillod det, hvis ægtefællen ønskede at skilles – for, som der står, hvem kan vide om en mand eller en kvinde kan frelse sin ægtefælle? (1. Kor. 7,12 f).

Alt er tilladt

Det er en kompleks sag at diskutere sagen om Muhammed-tegningerne ud fra en kristen, etisk synsvinkel. Hvornår går ret over hensyn? Hvem følte sig truet – kuet – skræmt – hånet – og af hvilken grund? Var det religiøse – eller var det sociale grunde? Nogle deltagere vil mene, at hele krisen udsprang af, at nogle muslimer først og fremmest reagerede på at

være så socialt nedvurderede, at man kan tillade sig at håne deres værdier. Andre vil mene, at det var danske værdier, der skulle forsvares – og der kan være utallige mellempositioner. Hvor ømskindet skal man være i den offentlige meningsudveksling osv.

Man kan gøre "den gyldne regel" (s. 17 og nedenfor) gældende – også som fordring til den anden part. Undertiden kræver det så ekstraordinær indlevelse for at forstå hvad, man så *gør* mod hinanden. Få danskere føler sig krænkede af, hvad nogen som helst måtte sige om religiøse emner, men hvordan har vi – eller i hvert fald mange - det med dronningen? Eller danskhedssymbolet: Flaget? Hvis muslimske vittighedstegnere udfoldede deres fordomme om vesterlandsk skørlevned på dronningen, hvordan ville vi føle det? Hvad følte vi, når vi så vores flag blive brændt og trampet på?

En ting er, hvordan sagen skal forstås og behandles politisk-etisk. En anden, hvordan man skal se på den religiøst-kristeligt. Det kan man overveje ud fra selve fænomenet *forargelse*. Tegningerne vakte forargelse. Forargelse kan være at bringe til fald i forhold til det at tro på Kristus. Kunne den fremmede og anderledes troende i landet tænkes at ligne "en af disse mine små", som Jesus taler om – som man ikke må bringe til fald – eller forarge, som det hed i den gamle oversættelse? Det kan på sin vis hurtigt afvises. Når Jesus taler om "disse mine små", tænker han på sine tilhængere. Men hvis nu formidlingen af evangeliet er en hovedsag for den kristne, så kunne man meget vel tænke sig, at det er den dårligst tænkelige indgang for samtale og mission og dermed skabe tilhængere, at den stærkere håner den andens værdier. (Se videre afsnittet "Måder at møde..").

Den gyldne regel

Den gyldne regel i forskellige udgaver i forskellige religioner kan læses hos Heilesen og Rydal – eller let slå op på nettet (the golden rule).

Måder at møde..

[s. 18-19]

Afsnittet er mere teoretisk orienteret. Dels gives der nogle bud på, hvordan man kan kategorisere forskellige holdninger i kristendommen til anderledes troende dels gives der mulighed for, at man kan forholde sig til fordringen om eller impulsen til mission, som er en central del af den kristne tro.

Hvad er du?

Man kan prøve at placere sig selv i forhold til de traditionelle kategorier: eksklusivisme, inklusivisme og pluralisme. Begrunde hvorfor og eventuelt diskutere, hvor man synes, de er utilstrækkelige – og i den sammenhæng inddrage Lissi Rasmussens synsvinkel.

Fundamentalistisk verdslighed

Man kan diskutere om analysen af "danskerens" måde at forholde sig til anderledes troende er rigtig. Og i forlængelse heraf - hvis man ikke har gjort det tidligere i forløbet (fx i forbindelse med "Samme Gud?") – kan man diskutere, om den kirke-kristne har mere fælles med den troende muslim end med den sekulariserede dansker. En sådan bryder ikke alle sig om: "Man taler ikke sjældent om muslimer som en slags religiøse kolleger, som man har mere til fælles med end den kirkefremmede, sekulariserede frikadelle-dansker. Som 'religiøs' deler man nemlig noget så forfinet som 'religiøse følelser' med muslimer". (Kathrine Winkel Holm og Thomas Reinhold Rasmussen. Kristeligt Dagblad 5/5 2006).

Mission

I debatten har man undertiden talt om mission og dialog som modsætninger – det er det ikke: "Set fra et kirkeligt perspektiv kan den interreligiøse dialog ikke skilles fra kirkens forpligtelse til at dele det kristne budskab med andre. Kommunikationen af det kristne budskab må foregå i en dialog, hvor både den kristne og "den anden" må lytte til hinandens vidnesbyrd, og hvor der er rum for at lære af hinanden, for at lade sig påvirke af hinanden, og for at forholde sig kritisk til hinandens religion". Mogens S. Mogensen . "Mellem mission og dialog". I bogen "Religiøs mangfoldighed som folkekirkelig udfordring". Se også "Folkekirke & Religionsmødes papir om mission og dialog" på www.religionsmoede.dk. Bibelcitatene giver mulighed for at diskutere impulsen til mission: Udspringer den af befaling (husk også dåbs- og missionsbefalingen fra Mattæusevangeliet, her s. 5) eller udspringer den af en indre nødvendighed hos den troende: Man kan ikke lade være med at fortælle det, som er allervigtigst for en, når man skal have et ordentligt forhold til et andet menneske.

Her kommer tilgangen til det andet menneske til at betyde noget – skal vi møde den anderledes troende med tolerance, respekt eller anerkendelse? Det kan diskuteres ud fra dels "Fundamentalistisk verdslighed" s. 18 dels Theodor Jørgensen-citatet s. 19.

Ordforklaringer

Confessio Augustana [s. 6]

eller **Den augsburgske bekendelse**. Bekendelsen blev fremlagt under rigsdagen i Augsburg i 1530. Den katolske kejser, Karl 5., havde bedt de tyske fyrster, som havde tilsluttet sig Martin Luthers lære, om at forklare deres religiøse overbevisninger i håb om, at han kunne løse og bilægge reformationsstridighederne. Det lykkedes ikke, men bekendelsen indgår som en af reformationens hovedskrifter. Dens bestemmelser er gældende bekendelsesgrundlag for den danske folkekirke.

Eksklusiv

Se s. 18

Fundamentalisme [s. 18]

betegner det syn på religionens helligskrift/er at de er guddommelige og ufejlbarlige. I Islam er det en del af selve trosgrundlaget, at koranen er guddommelig og åbenbaringen selv. Tolkningen kan diskuteres, men teksten kan ikke anfægtes. En tilsvarende holdning til bibelen findes i kristendommen, men oftest vil man lægge vægten på, at det er Kristus selv, der er åbenbaringen og teksterne er vidnesbyrd om denne åbenbaring (se s. 10). Og som vidnesbyrd er de mere eller mindre præget af den person, som aflægger det. Ud fra helheden kan man godt forholde sig kritisk til dele af bibelteksten. S. 16 bruges termen i generel forstand i betydningen »man mener at ens eget ståsted er indiskutabelt.«

Gud [Overalt i materialet]

Ordet Gud bruges i de monoteistiske religioner om den (sædvanligvis) *transcendente* [se nedenfor] magt bag alting. Sædvanligvis forstået som en personlig magt, med vilje, hensigt og som en magt mennesket kan bede til. Det arabiske ord for Gud er Allah (med samme rødder som den ene af de to hebraiske betegnelser for Gud). Koranen i den nye oversættelse oversætter Allah med »Gud« – lige som den arabiske Bibel bruger Allah som ordet for Gud.

Inkarnation, inkarneret [s. 9, 24]

Af latin caro (genitiv: carnis) = kød og in = i. Egentlig altså »ind i kød«, legemliggørelse, om det at åndevæsener påtager sig legemlighed - og teologisk: om det at Kristus blev menneske. En hel central del af den kristne tro. For islam er det modsat en umulighed, at Gud kan have med skaberværket at gøre ved selv at

blive del af det. Inkarnation er det samme som »Guds menneskevordelse« (s. 7).

Islam

Leksika bestemmer af ordets grundbetydning forskelligt. Meyers Fremmedordbog (1902) – fra før forholdet til islam blev kritisk! – oversætter: »hengive sig i Guds Villie. Af salama, hengive sig til«. »Islam« oversættes i vestlig sammenhæng af mange i dag med ordet »underkastelse«, der har entydig negativ klang. Andre mulige oversættelser er »overgivelse« og »hengivelse«. Muslimen forbinder ordet med fred, harmoni, liv i overensstemmelse med Guds vilje – jfr. ordet salam, som betyder fred.

Inklusiv

Se s. 18

Islam-kritisk netværk [s. 7]

Opstod i kølvandet på krisen efter offentliggørelsen af 12 satiriske tegninger af profeten Muhammed i Jyllandsposten 2005. Det er stærkt forbeholden overfor dialog med islam, hvis dialog indebærer at man skulle kunne opnå en form for konsensus. Mange i netværket mener ikke, at man kan tale om at have samme Gud på tværs af forskellige religioner. Det har sin egen hjemmeside: <http://inif.dk/>.

Kananæere [s. 13]

Kananæere er betegnelse for de oprindelige beboere af Det hellige land. På nytestamentlig tid betegnelse for ikke-jødiske befolkningsgrupper.

Logos [s. 9]

Ordet har på græsk flere betydninger. Ord, men også mening, fornuft og måske visdom. På siden behandles brugen i NT. Beslægtede begreber på den kristne traditions hovedsprog udsmykker siden: Sophia, Sapientia og Hokmah er hhv græsk, latin og hebraisk for visdom.

Metafor [s. 6]

(af græsk: metafora, meta = hen til, phorein = at bevæge) er et sprogligt billede, hvor egenskaber ved en ting bruges til at belyse og forklare noget ved en anden ting eller en sag. I citatet bruges metafor, allegori og overdrivelser(!) synonymt.

Ordforklaringer

Mission [s. 19]

Af latin *mitto*, jeg sender - næsten altid underforstået »med en opgave«. Derfor er en hyppig moderne brug af ordet »mission« = bestemmelse af opgave. En virksomheds mission er dens opgave. Et enkeltmenneskes mission kan på samme måde være dets opgave - måske livsopgave - eller »kald«. Kristen mission er at forkynde og udbrede evangeliet. Det kan opfattes som en ren forkynde- og læreopgave, men kan også forstås dybere: »Som Faderen har sendt mig, sender jeg jer« (Joh.). Den kristne er sendt ligesom Kristus som én, der skal åbenbare Guds væsen og virkelighed - ikke bare ved ord, men også ved handlen. Derfor er kirkens mission ofte forbundet med diakonal virksomhed med lægevirksomhed og fattigdomsbekæmpelse. Man taler så ofte om den missionale kirke.

Messiashemmeligheden [s. 19]

et begreb som betegner Jesu forsøg på at pålægge helbredte, vidner til helbredelser og dæmoner, tavshed om hans identitet indtil hans opstandelse. Den tyske teolog William Wrede er ophav til betegnelsen (1901).

Monoteisme

troen på én Gud, i modsætning til polyteisme, tro på mange guder.

Relativisme, relativistisk [s. 19]

Relativisme er udtryk for den holdning, at der ikke er noget, som er absolut sandt. Ting kan være sande for én, ugyldige for en anden. Er næsten synonymt med »pluralistisk« - se side 18

Samaritanere [s. 12-13]

I og omkring byen Samaria boede på Jesu tid samaritanerne. Det var en befolkningsgruppe, som havde boet dér og som af forskellige historiske grunde kun havde en reduceret udgave af de hellige skrifter: Kun de 5 mosebøger. Og de anerkendte ikke templet i Jerusalem som det egentlige helligsted, men dyrkede Gud på Garizim, velsignelsens bjerg, uden for deres by. På Jesu tid er de indbegrebet af »de fremmede« og mindreværdige. Jesus selv bruger dem som eksempel på dem, der lige så godt som hans eget folk kan have det rigtige forhold til Gud og mennesker.

Transcendens [s. 19]

Af *trans* + *scando*; *scando* betyder stiger op af skråning, *trans* betyde på den anden side; transcendent, altså »det på den anden side af det, vi selv kan stige op ad og til« - i vores erkendelse og med vores forstand – som derfor må åbenbares, for at vi kan forholde os til det..

Åbenbaring [s. 10-11]

Åbenbaring betegner det, at noget hidtil skjult kommer til syne. I følge kristendommen åbenbarer Gud sit væsen i Jesus Kristus. Yderligere definition s. 10.

Henvisninger

Bibelhenvisninger

2. Mos. 3,14: Jeg er den, jeg er	10
2. Mos. 20, 1-6 : Du må ikke have andre guder...	4
5. Mos. 6,4-5: Hør Israel	6
Ruth 1, 16-b: ..og din Gud er min Gud	16
2. Kg. 5, 1-19a: Na'amans helbredelse i Jordanfloden	16
Ordsp. 8,23-33 : Visdommens gerninger og væsen	9
Es. 45, 1-6: ..der er ingen anden Gud end mig..	5
Dan. 2, 46 : guders Gud	16
Mk. 7,36-37 Messiashemmeligheden	19
Mk. 16,15-16 Gå ud i alverden	19
Mk. 12,29-31 Du skal elske Herren, din Gud	6
Mt. 5, 3-11 : Saligprisningerne	12
Mt. 6,24 I kan ikke tjene både Gud og Mammon	
Mt. 7, 16- : Du skal kende dem på frugterne..	12
Mt. 7, 21- : Ikke enhver, der siger Herre, Herre..	12
Mt. 8, 5-13 : Officeren i Kapernaum	12
Mt. 12, 28-32 : Den, der ikke er med mig, er imod mig	12
Mt. 15, 21-28x: Den kana'an'iske kvinde	13
Mt. 25, 31-46 : Verdensdommen	12
Mt. 28, 16-20 : Mig er givet al magt	5
Luk. 9, 49-50 : Den, der ikke er imod jer, er for jer	12
Luk. 10, 25-37 : Den barmhjertige samaritaner	12
Joh. 1, 1-18 : Ordet som er Kristus, Gud og skaber	9
Joh. 4, 1-42 : Den samaritanske kvinde ved brønden	13
Joh. 10, 16- : Jeg har får som ikke tilhører denne fold	14
Joh. 14, 1- : I min Faders hus er der mange boliger	8
Joh. 14, 6- : Jeg er vejen, sandheden og livet	8
Apg. 4, 12- : ..der er ikke frelse i nogen anden..	14
Apg. 4,20 Vi kan ikke lade være med at tale	19
Apg. 14, 16-17 : Gud har vidnet om sig selv for hedninge	11
Apg. 17, 16-21 : Paulus oprøres over afguder	4
Apg. 17, 22-33 : Areopagos-talen	4
Rom. 1, 20- : Guds usynlige væsen har kunnet ses	11
Rom. 2, 12-16 : Hedningene og loven	11
Rom. 8, 19-f : Ånden beder for hele skabningen..	15
1. Kor. 8, 1- : Alt er tilladt	17
1. Kor. 15, 22- : Ligesom alle dør med Adam	15
1. Kor. 15, 28- : Gud bliver alt i alle	15
2. Kor. 5, 19 : I Kristus forsoner guddomsfylden alt	16
Fil. 2, 2f : ethvert knæ skal bøje sig..	22
Kol. 1, 19-20 : I Kristus forsoner guddomsfylden alt	14

Litteraturhenvisninger

Chapman, Colin: Cross and Crescent. Inter-Varsity Press (1995)

Årskrift 2005. Det teologiske fakultet (2005)

Tro och Mångfald. Norden. Nordens Kulturfond. (2005)

Anerkendelse og mission - efter Muhammed-krisen. Ny Mission nr. 11. Red. Mogens S. Mogensen. Unitas/Dansk Missionsråd (2006)

Mortensen, Viggo: Kristendommen under forvandling. Univers. (2005)

Mission og dialog. Ny Mission nr. 9. Harald Nielsen. Unitas/Dansk Missionsråd. (2005)

Prenter, Regin: Skabelse og Genløsning (1971)

Wingate, Andrew: Celebrating Difference, Staying Faithfull. Darton-Longman-Todd. (2005). *Andrew Wingate har en liste over bibelsteder, der ofte kommer i brug, når det gælder forholdet til andre religioner. Denne liste, s. 72, var første inspiration til dette materiale.*

Ernst Hänchen. Der Weg Jesu. Berlin 1968.

Koranen. Oversat af Ellen Wulff. Vandkunsten 2006.

Bibelen. Det danske Bibelselskab. 1992.

Dan Brown: Da Vinci Mysteriet. Hr. Ferdinand - København 2004.

Safet Bektovic: Menneske og åbenbaring i følge kristendom og islam: Nyhedsbrev om islam og kristendom 1/2000, s. 6. Islamisk-kristent Studiecenter, 2000. København.

Karma, Koran og Kirke. Religiøs mangfoldighed som folkekirkelig udfordring. Forlaget Univers, 2007. (Udgi-
vet på baggrund af en spørgeskemaundersøgelse, Folkekirke og Religionsmøde har foretaget blandt landets
præster).

*Kommentarer og citatbokse, som ikke er signerede, skyldes hæftets forfatter. Det samme gælder sammen-
dragene af bibeltekster.*

*Billedstoffet: Laurits Tuxen: Arkonas Fald. Med tilladelse fra Frederiksborgmuseet. Erik Heide: Alterud-
smykning Sthens Kirke. Med tilladelse af kunstneren. Titelblad Johannesevangeliet, Lindisfarne: Fra British
Library. www.bl.uk/. William Hole. Jesus af Nazareth. 1920. Forskellige stik er af ukendt oprindelse. Anvendte
fotografier er taget af forfatteren.*

På Folkekirke og Religionsmødes hjemmeside er der meget forskelligt baggrundmateriale til belysning af
spørgsmålet om mødet mellem kristendom og anden tro. Det er muligt at diskutere indholdet af dette ma-
teriale med forfatteren og derigennem medvirke til forbedring og udvidelse af bibelmaterialet. Der findes en
forenklet og printvenlig udgave af "Bibel - og mødet med anden tro" til down-load.

Bibelen – og mødet med anden tro

Materialet er bygget op i 6 tematisk bestemte afsnit. Hvert afsnit består af bibelcitater, korte referater af den sammenhæng i Bibelen, som citatet findes i og en tolkning af citatet og dets betydning. Sagen belyses derudover af forskellige meninger og synspunkter. Hvert afsnit slutter med en boks med spørgsmål til overvejelse og samtale.

Emnerne der behandles

- Samme Gud? Tror vi på den samme Gud? Guds universalitet. Hvad er afguder?
- Sandhed og erkendelse: Er der sand erkendelse i de andre religioner?
- Jesu forkyndelse og praksis: Hvordan møder Jesus mennesker af anden tro? Hvad frelser et menneske ifølge Jesus?
- Frelse og forløsning: Hvordan forstår vi frelse, og hvem bliver frelst?
- Sameksistens: Hvordan skal vi leve sammen med den anderledes troende?
- Måder at mødes: Pluralisme - inklusivisme - eksklusivisme. Samtale og mission.
- Vejledning og noter. Bibelindeks. Ordforklaringer. Litteraturhenvisninger.

Materialet er udgivet af Stiftssamarbejdet Folkekirke og Religionsmøde, som er et samarbejde mellem ni af landets stifter: Aalborg, Århus, Fyn, Haderslev, Helsingør, København, Viborg, Lolland-Falster og Ribe.

Folkekirke og Religionsmødes formål er med udgangspunkt i evangeliets forkyndelse, at styrke den danske folkekirkes møde med andre religioner og livstydninger.

På Folkekirken og Religionsmødes hjemmeside, www.religionsmoede.dk, opdateres dette undervisningsmateriale løbende. Det er muligt at abonnere på nyhedsbrev med orientering om nye tiltag, opdateringer og nye materialer.

Folkekirke og Religionsmøde